

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PREVENCE KRIMINALITY NA JINDŘICHOHRADECKU

Autor práce: Jan Urban
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

URBAN, J. *Prevence kriminality na Jindřichohradecku: bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 69 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: prevence kriminality, sociální prevence, situační prevence, kriminologie

Bakalářská práce řeší problematiku prevence kriminality v České republice se zaměřením na region Jindřichohradecka. Práce vymezuje základní pojmy, které souvisí s prevencí kriminality, a popisuje instituce, které se jí v České republice zabývají. Cílem práce je popsání subjektů, kterých se prevence kriminality na Jindřichohradecku dotýká. Dílčím cílem je popsání nejvýznamnějších projektů, které se věnují prevenci se zaměřením na jejich přípravu, tvorbu, financování a na dosažení cílů těchto projektů. Závěr práce je určen pro návrhy k řešení problémů, které vyplývají z rizik regionu.

ABSTRACT

URBAN, J. *Crime prevention on the Jindřichohradecko : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2015. 69 p. Supervisor : JUDr. Jan Bouchal

Keywords: crime prevention, social prevention, situational prevention, Criminology

This Bachelor thesis is dealing with the problems of crime prevention in Czech Republic with focus on Jindřichův Hradec region. This work defines basic terms related to crime prevention and describes establishments which deal with crime prevention. The aim of this work is to describe subjects involved in crime prevention in Jindřichův Hradec region. Partial aim of this work is the description of the most important projects dealing with prevention with focus on preparation of those projects, their creation, financing and achieving the goals of those projects. The conclusion of this work is designed for offering solutions of problems, which follows the risks of previously mentioned region.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA	10
2 PREVENCE KRIMINALITY	12
2.1 Pojem prevence kriminality	12
2.2 Vývoj prevence kriminality.....	13
2.3 Dělení prevence kriminality dle adresátů.....	14
2.3.1 Primární prevence	14
2.3.2 Sekundární prevence	14
2.3.3 Terciární prevence.....	15
2.4 Dělení prevence kriminality dle obsahu.....	15
2.4.1 Sociální prevence	15
2.4.2 Situační prevence	16
2.4.3 Prevence viktimmnosti.....	17
3 KRIMINOLOGIE	19
3.1 Pojem kriminologie	19
3.2 Pachatel	20
3.3 Oběť	21
3.4 Kriminální vědy	23
3.4.1 Trestněprávní věda.....	23
3.4.2 Kriminalistika.....	24
3.4.3 Kriminální politika	24
3.5 Kriminologický výzkum	25
3.5.1 Metody	25
3.5.2 Techniky.....	26
3.5.3 Fáze	26
3.6 Úkoly a rozvoj kriminologie	27
4 PREVENCE KRIMINALITY V ČR	29
4.1 Strategie prevence kriminality	29
4.2 Institut pro kriminologii a sociální prevenci	31
4.3 Republikový výbor pro prevenci kriminality	35
4.4 Odbor prevence kriminality	37

5 PREVENCE KRIMINALITY NA JINDŘICHOHRADECKU	38
5.1 Subjekty prevence kriminality na Jindřichohradecku	38
5.1.1 Policie ČR	38
5.1.2 Městská policie.....	40
5.1.3 Probační a mediační služba	42
5.1.4 Odbor sociálních věcí.....	43
5.1.5 Občanské sdružení Theia	44
5.2 Programy prevence kriminality.....	45
5.2.1 Příprava preventivních programů.....	45
5.2.1 Postup při přidělování dotací	46
5.2.3 Nejvýznamnější realizované projekty situační prevence	47
5.2.4 Nejvýznamnější realizované projekty sociální prevence	48
5.3 Kriminalita na Jindřichohradecku ve statistických datech.....	50
5.4 Řízený rozhovor s pracovníkem Městské policie Jindřichův Hradec	55
5.5 Návrhy opatření na řešení problémů v oblasti prevence kriminality na Jindřichohradecku	58
ZÁVĚR.....	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	69

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je „Prevence kriminality na Jindřichohradecku“. V dnešní době je prevence kriminality jedním z hlavních témat, ať už politických, nebo společenských. Ve své podstatě se na ní může podílet každý občan, buďto svojí činností, nebo nečinností.

Prevence kriminality existovala již před rokem 1989, ale byl zde problém v informovanosti společnosti. Po roce 1989 se situace zlepšila a lidé se začali více zajímat o dění kolem sebe, postupné uvolňování cenzurovaných informací s sebou přineslo i potřebu na jevy reagovat, a tudíž se začala prevence kriminality formovat do podoby, v jaké je v dnešní době.

Samotná kriminalita je závažným problémem každé společnosti. Na její prevenci jsou vynakládány nemalé finanční prostředky a snahu působit preventivně nelze odepřít žádné obci či městu, které tak činí různými opatřeními. Působení prevence je dlouhodobé, na rozdíl od působení represivních prostředků nicméně trvalejší a hodnotnější. Efektivním působením by mělo být zaměření prevence kriminality na děti a mladistvé, kteří se právě začleňují do společnosti, a dále na staré lidi a obyvatele ze znevýhodněných sociálních skupin.

Prevence kriminality musí neustále sledovat vývoj kriminality a analyzovat nové druhy kriminality, aby na ně mohla reagovat a být tak efektivní ve své činnosti. Dnešní doba s sebou nese mnohá úskalí, protože program prevence kriminality, který byl účinný před 5 lety, nemusí být účinný dnes. Programy, které jsou realizovány, musí nejdříve projít přípravnou fází, která je nejvíce důležitá pro jeho správný efekt v podobě jeho uplatnění. Je potřeba důkladně analyzovat daný problém, kterého se program dotýká, a poté zaujmout vhodná opatření k jeho řešení.

Práce je zaměřena na region, který se svým počtem obyvatel (cca 95 000) patří mezi ty více osídlené v Jihočeském kraji a kriminalita v tomto regionu je ovlivněna především jeho příhraniční polohou (Jižní Čechy – Horní Rakousko) a zejména turistickou oblíbeností. Přes všechna tato úskalí je Jindřichohradecko řazeno k regionům s nejnižší kriminalitou v České republice. Samotnému regionu vévodí město Jindřichův

Hradec, které je spíše turistickým než průmyslovým městem, což má také svůj vliv na vývoj kriminality. Regionem neprochází žádná významnější dopravní tepna.

Prevence kriminality v uvedeném regionu Jindřichův Hradec je autorovi blízká zejména kvůli dvěma faktorům. V první řadě že v dané lokalitě žije a má zájem o dění kolem sebe. Zároveň pracuje ve státní správě jakožto v subjektu, který se prevencí kriminality zabývá, a problematika tohoto fenoménu posledních let je velmi mediálně vděčným, avšak také značně rozsáhlým tématem.

1 CÍL A METODIKA

Práce si klade za cíl provést prostřednictvím shromažďování, třídění, analýzy a porovnání teoretických zdrojů zmapování základního fungování prevence kriminality v České republice a provést analýzu subjektů a aktuálních projektů, kterých se prevence kriminality dotýká na Jindřichohradecku, se zaměřením na tvrzení, že nejrozšířenějšími jsou programy prevence kriminality na místní úrovni. Dále se práce snaží poukázat na to, že prevence kriminality není pouze úkolem Policie ČR a trestní justice a že vynakládání finančních prostředků na prevenci není zbytečné.

Vedlejším cílem bakalářské práce je prostřednictvím výzkumné činnosti ověřit dvě hypotézy stanovené takto: Hypotéza č. 1: Vzrůstající počet preventivních aktivit na Jindřichohradecku vede ke snižování kriminality. Hypotéza č. 2: Region Jindřichohradecka, jako jeden z nejlidnatějších v Jihočeském kraji, patří zároveň mezi nejvíce zatížené kriminalitou.

Bakalářská práce je členěná do pěti kapitol, kdy první kapitola je zaměřena na cíl a metodiku práce.

Druhá kapitola se zabývá pojmem prevence kriminality a jeho vývojem. Je zde také analyzováno dělení prevence kriminality, na jedné straně dle adresátů a na druhé dle obsahu.

Třetí kapitola se věnuje pojmovému vymezení kriminologie, pachatele a oběti. Z hlediska vztahů ke kriminologii jsou rozebrány kriminální vědy. Nelze opomenout ani vysvětlení kriminologického výzkumu. Kapitola uzavírají úkoly a rozvoj kriminologie v České republice.

Čtvrtá kapitola se věnuje prevenci kriminality v České republice v podobě vládou České republiky schváleným dokumentem s názvem Strategie prevence kriminality na léta 2012–2015. Uvedené úkoly uložené ve Strategii ukládají povinnosti Republikovému výboru pro prevenci kriminality. Následně je zde vymezena činnost Institutu pro kriminologii a sociální prevenci jakožto výzkumného pracoviště. V neposlední řadě je zde určen prostor pro analyzování aktuálních programů Odboru prevence kriminality.

Závěrečná pátá kapitola se věnuje problematice prevence kriminality na Jindřichohradecku. Je zde vymezeno, jakým způsobem probíhá příprava programů prevence kriminality se zaměřením na jejich způsob financování. Z hlediska náhledu na danou problematiku jsou zde vymezeny nejvýznamnější projekty prevence kriminality.

Pomocí zkoumání, vyhodnocování a vymezení vztahů mezi kriminalitou v ČR a na Jindřichohradecku, které vyplývají ze statistik Policie ČR a Českého statistického úřadu, jsou vytvořeny statistické přehledy, které mapují aktuální situaci v prevenci kriminality. Formou řízeného rozhovoru, který obsahuje deset otázek, se snaží poukázat na to, jakou měrou se na prevenci kriminality v Jindřichově Hradci podílí městská policie a jak fungují programy prevence kriminality určené pro danou lokalitu. Na závěr jsou zde navržena opatření směřující k řešení daných problémů v regionu.

2 PREVENCE KRIMINALITY

2.1 Pojem prevence kriminality

Pojem prevence kriminality je ve Slovníku cizích slov vymezen jako předcházení nebo ochrana před něčím. Z etymologického hlediska vychází pojem prevence z latinského slova *praeventus*, což znamená zákrok předem. Hlavní myšlenku, která stála u zrodu strategií prevence kriminality, vyslovil „otec“ klasické kriminologie Cesare Beccaria: Je lépe zločinu předcházet než ho trestat. Dále také Beccaria hovoří o tom, že pokud chceme zamezit zločinu, je potřeba učinit, aby byly zákony jasné, prosté a aby veškerá síla národa směřovala k jejich obraně a žádná část aby se nesnažila o jejich záhuby.¹

Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítáním nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páčání trestných činů, ke snižování jejich výskytu cestou zamezení páčání nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů. Patří sem opatření, jejichž cílem je zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality, ať již prostřednictvím omezení kriminogenních příležitostí působením na potenciální pachatele a oběti trestných činů.²

V současné době je prevence spíše chápána ve smyslu působení na již vzniklé negativní jevy. Jde o to, abychom je omezili, změnili, či aspoň zmírnili jejich následky. V podstatě se již reaguje na jevy, které ve společnosti propukly. Preventivní působení na podmínky vzniku jednotlivých jevů je v praxi realizováno jako působení na jednotlivé jevy samostatně, např. prevence kriminality, týrání dětí, prostituce, šikanování, jako by tyto jevy existovaly izolovaně. Ve skutečnosti však jednotlivé negativní jevy spolu často souvisejí. Např. alkohol, drogy, kriminalita, prostituce. Prevence v tomto pojetí by tedy měla působit tak, aby je omezila na nejmenší možnou míru, zmírnila jejich negativní dopad na společnost, když už je nedokáže úplně odstranit. Preventivní působení by mělo být systematické, zaměřené na ovlivňování podmínek vzniku těchto jevů komplexně.³

¹ BECCARIA, C. *O zločinoch a trestoch*. [Bratislava] : Kalligram, 2009. s. 96-97.

² ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 8.

³ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. s. 34.

Ve Strategii prevence kriminality na léta 2012 až 2015 je uvedeno, že účinná prevence kriminality je základním faktorem při podpoře udržitelného rozvoje. Dobře naplánované strategie prevence kriminality snižují kriminalitu a tím i viktimizaci, podporují bezpečnost ve společnosti a zlepšují kvalitu života občanů. Účinná prevence vytváří dlouhodobý přínos snížením nákladů souvisejících s oběťmi a systémem trestní justice.⁴

2.2 Vývoj prevence kriminality

V zahraničí se již v 60. letech 20. století objevují první programy prevence kriminality, které se dotýkaly zejména situační prevence, a ta se tudíž považuje za prvně vzniklou strukturu prevence kriminality. Tyto programy vznikaly v západních zemích, obzvláště v Americe. Snažily se působit na rodinu a rodinné vztahy a chtěly docílit účelně vynaloženého trávení volného času.

V Československu náležela koordinační úloha v oblasti prevence kriminality prokuratuře. Byla rozvíjena především v ústředí státních a společenských orgánů a organizací spadajících do okruhu subjektů prevence kriminality. I přes dílčí úspěchy byla díky formálnímu přístupu subjektů prevence zapříčiněna určitá nekomplexnost a malá pružnost. V 80. letech byla snaha tuto nízkou pružnost zvýšit a přenést prevenci více na místní úroveň. Probíhal experiment sociální prevence v okrese Mělník, kde byla ustanovena Rada prevence, realizován byl také preventivní program v Pardubicích-Polabinách.⁵

Usnesením vlády ze dne 3. 11. 1993 č. 617 byl zřízen při Ministerstvu vnitra Republikový výbor pro prevenci kriminality (RVPPK). Předmětem činnosti je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky. Ve RVPPK zasedá 18 členů, kteří jsou zástupci ostatních ministerstev a jiných orgánů státní správy. Asi nejdůležitější činností je schvalování žádostí o dotace na projekty prevence kriminality předložených městy.⁶

⁴ ČESKO. VLÁDA. Usnesení vlády České republiky ze dne 14. prosince 2011 č. 925 ke Strategii prevence kriminality na léta 2012 až 2015. In *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2012, roč. 10, částka 1, s. 16. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/vestnik-vlady-pro-organy-kraju-a-organy-obci-rok-2012.aspx>>. ISSN 1214-2263.

⁵ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 109.

⁶ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.

Relativně brzy po ustanovení a zahájení práce RVPPK byl připraven a usnesením vlády č. 341/1994 schválen Program sociální prevence a prevence kriminality – aktuální stav a východiska do roku 1996. S tímto usnesením zároveň vláda uložila úkol vypracovat resortní programy činností v oblasti prevence kriminality. Až o rok později byly usnesením vlády č. 418 vyčleněny finanční prostředky na realizaci programu ze státního rozpočtu.⁷ Tímto rozhodnutím byl položen základ finanční podpory ze státního rozpočtu na program prevence kriminality, což byl jeden z podstatných impulsů pro jeho další rozvoj.

2.3 Dělení prevence kriminality dle adresátů

Toto dělení je dnes asi nejpoužívanější, je vytvořeno na základě různých cílových skupin, na které je vázáno. Jindy je za kritérium této klasifikace považováno dané vývojové stadium problému kriminality.

2.3.1 Primární prevence

Prevence je adresována veškerému obyvatelstvu státu, města nebo některým demograficky vymezeným skupinám obyvatelstva (děti, ženy, důchodci, národnostní a etnické menšiny atd.). Působí na každého bez ohledu na stupeň jeho kriminálního ohrožení a dále působí na příčiny kriminality cestou sociální, kulturní a právní politiky. Primární prevenci dále členíme na sociální, která se zabývá výchovou, vzděláváním, osvětou, zaměstnaností apod., a na situační, která řeší problematiku urbanistiky (velká sídliště apod.). Součástí je také prevence viktimologická, která informuje veřejnost či určitou skupinu obyvatelstva o případném nebezpečí (nájezdy kapsářů při sportovních utkáních, nájezdy zlodějů vozidel při automobilových nebo motocyklových závodech atd.).⁸

2.3.2 Sekundární prevence

Je orientována na potenciální pachatele, tedy na rizikové skupiny mládeže, alkoholiky, narkomany, žebráky, bezdomovce apod. Dále také na potenciální oběti, jako jsou senioři a děti. Řeší i problematiku kriminogenní situace, což jsou nezabezpečené křižovatky, nádražní haly, místa s vysokou koncentrací kriminálních živlů a lidí

⁷ MOULISOVÁ, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing. 2004. s. 83.

⁸ SVATOŠ, R., *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. s. 56.

stejného smýšlení. Může být tak jako prevence primární sociální, čímž je míněna zaměstnanost v konkrétním regionu (při uzavírání dolů, skláren apod.), nebo situační, která se týká určitého tmavého prostranství, instalací kamer na nebezpečné křižovatce, zamřížování výlohy s drahým zbožím. Nesmíme také zapomenout na viktimologickou prevenci, jež informuje důchodce konkrétního sídliště o zvýšeném množství případů přepadávání starších osob, dále také informuje žáky konkrétní školy o výskytu pedofila v okolí školy.⁹

2.3.3 Terciární prevence

Její zaměření spočívá na předcházení kriminální recidivě konkrétního pachatele pod pohrůžkou trestu a výkonu ochranných opatření, péče ze strany probační a mediační služby, ze strany péče o mládež aj. Nutné je předcházet viktimologické recidivě konkrétní oběti, tzn. nutnost provést takové úkony, aby se oběť trestného činu nestala obětí opakovaně. Nutná je především poradenská činnost posttraumatické péče.¹⁰

2.4 Dělení prevence kriminality dle obsahu

2.4.1 Sociální prevence

„Představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchaní trestné činnosti. Sociální prevence je součástí sociální politiky. Efektivita sociální prevence je obtížně statisticky či ekonomicky měřitelná, lze na ni jen usuzovat, a to z hlediska odhadů sociálních perspektiv jedinců – objektů preventivního působení.“¹¹

Zaměřuje se na kriminogenní faktory a snaží se je co nejvíce omezit. Soustředí se na kriminogenní jevy, jako je gamblerství, drogová závislost, záškoláctví, alkoholismus, kuplířství, a jiné. Na sociální prevenci se podílí subjekty jak soukromoprávní, tak i veřejnoprávní či státní. Kriminalita je zde v postavení takovém, že jde o selhání společnosti nebo jiných osob.

⁹ SVATOŠ, R., *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. s. 56.

¹⁰ SVATOŠ, R., *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. s. 57.

¹¹ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. MV: *Prevence kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>>.

Značná důležitost je v sociální prevenci věnována rodině a s tím spojené výchově, vzdělání a především vhodnosti trávení volného času. Z toho tedy vyplývá, že v největší míře působí na děti a mladé lidi, protože mnoho dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v mládí. Již výše zmíněná socializace má v této oblasti důležitou roli, je prvořadě se zabývat změnou struktur společnosti, která může zvýšit riziko, že se z lidí stanou pachatelé trestných činů.

Hlavním předpokladem prevence kriminality je kvalitní a srozumitelné pojetí právního řádu. Špatnou formulací, či dokonce absencí potřebné právní normy, vzniká prostředí, v němž se kriminalitě daří. Při přípravě nových zákonů by měla vždy stanout otázka, jak ovlivnit vývoj kriminality daného druhu.

2.4.2 Situační prevence

„Situační prevence je zaměřena na odstraňování kriminogenních situací, na omezování příležitostí ke spáchání trestných činů a na zvyšování rizika dopadení pro pachatele. Již dávné přísloví říká: příležitost dělá zloděje.“¹²

Charakteristickým znakem je to, že jednotlivé druhy kriminality se vyskytují na určitém místě, v určitém čase a za určitých okolností. Jedná se například o nehlídaná parkoviště v okrajových částech měst, chatky v zahrádkářských koloniích v zimním období nebo naopak byty ve městech v době dovolených. Snahou je co nejvíce ztížit podmínky pro páchaní trestné činnosti nebo snížit užitek z trestné činnosti.

Existují různé způsoby, jak eliminovat kriminogenní podmínky. Jedná se zejména o opatření technická, organizační nebo administrativní. Opatření týkající se situační prevence mají uplatnění zejména v oblasti majetkové kriminality a často také při násilných trestných činech. Jednotlivými opatřeními mohou být například, kamerové systémy na ulicích, pulty centrální ochrany, zámky na volant, v rekreačních objektech nezanechávat nic cenného, popřípadě nenechávat tyto věci viditelně. Opatřením je také zefektivnění práce policie, dostatečnou měrou vybírat do služby vhodné jedince, kteří mají pro tuto práci jisté předpoklady, zjištěné během psychologických a fyzických testů. Snažit se umožnit policistům vyšší vzdělání nebo je prostřednictvím různých školicích kurzů a programů co nejvíce připravit na řešení nastalých situací.

Určitou specifičností je zřizování občanských neboli sousedských hlídek. Tyto hlídky však nedisponují větší pravomocí než běžný občan, jejich náplní je monitorovat

¹² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 191.

veřejný pořádek a v případě potřeby provést upozornění na páchání trestné činnosti policii. Je třeba také rozlišit občanskou hlídku od takzvaných „domobran“, které občané zřizují v problémových oblastech a které se snaží brát zákon do vlastních rukou a vzniklé problémy řešit vlastním zásahem, k němuž však nemají žádné oprávnění.

2.4.3 Prevence viktimnosti

Cílem prevence viktimnosti je, aby se člověk nestal obětí trestného činu. Podle oficiálního pojetí je prevence viktimnosti založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové a individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Prevence viktimnosti by měla zahrnovat přípravu lidí na osvojení si a uplatňování preventivních opatření, jimiž by mohli snížit riziko svého ohrožení kriminalitou.¹³

¹³ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 24.

Tab. č. 1: Klasifikace strategie a opatření prevence kriminality¹⁴

PREVENCE	PRIMÁRNÍ Zaměřena na celou populaci	SEKUNDÁRNÍ Zaměřena na rizikové skupiny	TERCIÁRNÍ Zaměřena na osoby, které se již kriminálních činů dopustily
SOCIÁLNÍ Orientována na společenské faktory	Opatření směřující k podpoře hodnotového systému odmítajícího nezákonná jednání	Opatření zaměřená na jednotlivé druhy rizikových skupin (dle věku, míry a druhu ohrožení, teritoria apod.)	Opatření výchovná, trestní, ochranná a resocializační
Subjekty	MŠMT, MPSV, MZ, MS, rodina, obce	MPSV, MŠMT, MZ, obce	MS, MŠMT, MPSV, MZ, obce
SITUAČNÍ Orientována na omezování kriminogenních situací a na zvýšení pravděpodobnosti odhalení pachatele	Informování o obraně proti kriminalitě	Opatření: Organizační (častější výskyt policistů v ulicích). Technická (monitorování a ochrana objektů...) Ekonomická (snížení daní výrobcům bezpečnostního zařízení a bezpečnostním službám, snížení pojistného u dobře zabezpečených objektů...)	Zvyšování objasňenosti trestných činů a zhoršení podmínek pro páčání konkrétní kriminality, příp. ve vymezených teritoriích
Subjekty	MV občané, obce	MV občané, obce	MV občané, obce
VIKTIMNOSTI Orientována na bezpečné jednání	Informování o nejčastěji se vyskytujících druzích kriminality a o správném chování v případě ohrožení trestným činem	Informování o možnostech ochrany proti nejčastěji se vyskytujícím druhům kriminality	Psychologická, zdravotní, právní pomoc, poradenství a odškodňování obětí
Subjekty	MV, MŠMT, MZ občané, obce	MV, MŠMT, MZ občané, obce	MZ, MPSV, MS, MV

¹⁴ MOULISOVÁ, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. s. 78.

3 Kriminologie

3.1 Pojem kriminologie

Obecné vymezení kriminologie vychází z pojetí jako nauky o kriminalitě, o jejích pachatelích, jejích obětech a o její kontrole. Pojem lze odvodit z latinského slova *crimen* a řeckého *logos* – učení o zločinu.

Jak už je výše uvedeno, kriminologie je naukou neboli také vědeckou disciplínou a každá věda vzniká v důsledku potřeby společnosti zkoumat určité skutečnosti či jevy. Potřeba vědeckého zkoumání kriminality vyvstala koncem devatenáctého století a právě století dvacáté je obdobím, kdy se kriminalita stává společenským problémem prvořadé důležitosti. Kriminologie tedy vznikla na základě nutnosti získat hlubší poznatky o růstu kriminality a vysvětlit a řešit další otázky s kriminalitou spojené.¹⁵

Poprvé použil termínu kriminologie patrně francouzský antropolog Topinard v roce 1879. O 6 let později se tento termín objevil v Itálii v názvu Garafalovy knihy „Criminologia“.¹⁶

Důležitou charakteristikou kriminologie je to, že se jedná o vědu empirickou, tedy založenou na poznání reálných jevů a okolností souvisejících s kriminalitou. Jako empirická věda vychází z teoretických koncepcí a modelů, které lze prověřit vědeckými metodami (např. pomocí empirických výzkumů, statistických analýz a dalších výzkumných technik a metod). Hlavním požadavkem, který je na kriminologii kladen, je, aby si za každou cenu zachovala nestrannost a vědeckou objektivitu a nepodlehla politickým tlakům a populistickým přáním.¹⁷

Stěžejním poznatkem, který vychází z pramenů týkajících se kriminologie, je zjištění, že dodnes neexistuje jednotná definice kriminality. Jde především o to, že kriminologové nemají zcela ucelenou představu o chápání kriminologie z hlediska rozsahu, předmětu a cíle. Je třeba si však uvědomit, že základní struktura definice kriminologie je dána, ale její další pojmové rozlišení je potřeba členit podle toho, na jaké oblasti soustředí svůj zájem.

¹⁵ ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 8.

¹⁶ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 100.

¹⁷ CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. s. 34.

3.2 Pachatel

Pachateli trestných činů proti životu a zdraví mohou být z hlediska kriminologie nejen osoby dopouštějící se činů zákonem označených jako trestné, ale i osoby, se kterými orgány v trestním řízení nezačaly trestní stíhání. Kriminologie se také zabývá osobami, které už si trest odpykaly, a taktéž osobami, jež jsou označovány jako potenciální pachatelé trestných činů. Dále se věnuje osobám s tzv. sociálně-patologickým chováním (jedincům se závislostí na drogách či alkoholu, gamblerům, problémovým dětem, sociálně vyloučeným osobám apod.)

Základním pojmem je osobnost pachatele trestného činu. Osobnost pachatele je v kriminologii (stejně jako v psychologii) nejčastěji chápána jako organický celek duševního života člověka zahrnující jak biologický základ jedince, tak i společenské podmínky jeho života včetně společenských vztahů.¹⁸ Osobnost každého člověka je jedinečným (od osobností jiných lidí odlišným) funkčním souborem vlastností a pocitů, projevujících se navenek určitým chováním a jednáním. Vnitřní pocity i vnější chování a jednání sice mají určitou časovou stálost a charakterističnost vyplývající z jedinečnosti osobnosti, současně se však stále mění (vyvíjejí). Tyto změny jsou především reakcemi na změny, kterým je jedinec vystaven v okolním prostředí, včetně sociálního prostředí. Poznání osobnosti pachatele trestného činu pak zahrnuje jak studium psychického specifika konkrétního pachatele a podmínek, které jeho osobnost dotvořily, tak současně zahrnuje studium odlišnosti i shody jeho osobnosti (nebo jednotlivých vlastností osobnosti) od osobností (osobnostních vlastností) dalších delikventních i nedelikventních jedinců a skupin osob.¹⁹

Vedle teorií osobnosti pachatele patří k vědeckému poznání pachatelů také jejich typologie. Již z historie jsou známy snahy o zařazování lidí do skupin podle daných znaků, které se u určité skupiny objevovaly častěji než u ostatních. Jednalo se o určité odchylky jednání a chování, které se lišily od „normálu“. Již z dob minulých vychází základní dělení lidí podle temperamentových vlastností na melancholiky, choleriky, sangviniky a flegmatiky. Typologie pachatelů, která byla v počátcích kriminologie tvořena ze zkoumání zločinců, ať už se jednalo o vrahy, teroristy, násilníky či pachatele politických deliktů, vycházela ze způsobů provedení, společenského postavení nebo charakteru jejich zločinů.

¹⁸ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 100.

¹⁹ SCHEINOST, M. *Kriminalita očima kriminologů*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 84.

Koncem 19. století vytvořil Cesare Lombroso typologii založenou na tom, že se zločincem člověk rodí. Jednalo se o Lombrosovu teorii o tzv. rozeném zločinci, podle biologických znaků rozlišoval Lombroso i mezi jednotlivými typy zločinců.²⁰

Nelze potvrdit laickou představu, že pachatelé trestných činů mají určité specifické osobnostní charakteristiky, které je zcela odlišují od normální populace. Přesto však, jak ukazuje praxe i výzkum, se některé psychologické charakteristiky (jako např. citová plochosť, nezdrženlivost, deformace hodnot apod.) častěji vyskytují u osob páchajících trestné činy, resp. páchajících určité druhy trestných činů, a to platí, zejména jde-li o recidivisty. Neznamená to ovšem, že stejné charakteristiky se nevyskytují i u osob patřících k nedelikventní populaci, u některých z nich se dokonce mohou vyskytovat ve zvýšené míře.²¹

3.3 Oběť

Za oběť lze považovat vedle fyzických osob i osoby právnické, protože i živelní pohromy nebo války mohou organizacím přinášet újmy. Avšak z hlediska kriminologického je pojetí významu oběti bráno poněkud úžeji. Pro toto pojetí platí, že pojmem oběť jsou označovány osoby, které utrpěly újmu, která bezprostředně souvisí se spácháním trestného činu. Může se jednat o osobu, která je poškozena na životě, zdraví, majetku, cti nebo jiných právech, anebo se také může jednat o osoby, které újmu nepocítíují přímo, ale dotýká se jich.

V dnešní době se obětí trestného činu může stát každý. Souhrn předpokladů, že se člověk stane obětí, označujeme pojmem viktimnost. Zkušenosti z běžného života však ukazují, že pravděpodobnost stát se obětí není v populaci rozložena rovnoměrně, např. taxikáři, policisté, prodavači apod. vykonávající svoji profesi disponují přece jen větší rizikovostí, že se stanou oběťmi. Nejedná se však jen o profesní postavení, na viktimnost má vliv věk, sociální postavení, nebo i psychické vlastnosti.

Stěžejním pojmem v oblasti oběti trestného činu je pojem viktimologie, který je definován jako vědní odvětví kriminologie zabývající se:²²

- osobností oběti (biologickými, psychologickými, sociálními rysy),

²⁰ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 119.

²¹ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 125.

²² MOULISOVÁ, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. s. 28.

- vztahy mezi pachatelem a obětí,
- rolí oběti při vzniku trestného činu,
- rolí oběti při odhalování trestného činu, vyšetřování a soudním projednávání,
- pomocí obětem, způsoby jejich odškodňování a rehabilitace,
- ochranou občanů před viktimizací.

Viktimologie se začala rozvíjet po 2. světové válce. Za prvního průkopníka je považován izraelský advokát Benjamin Mendelsohn, který poukazoval na milionové oběti holocaustu. Ve své podstatě se začalo v kriminologii více hovořit o obětech, kterým se do té doby nedostávalo takového zájmu jako pachatelům, kteří byli stavěni do centra výzkumu. Nesporným přínosem je viktimologie v oblasti prevence kriminality, kde čerpá informace o roli oběti v trestném činu a způsobech pomoci oběti po trestném činu.

Neopomenutelným pojmem v oblasti týkající se oběti trestných činů je proces viktimizace, ve kterém dochází k přeměně oběti potenciální na oběť skutečnou. V průběhu tohoto procesu je třeba poznat vztah mezi obětí a pachatelem a samotné chování oběti.²³

Typologií obětí je v kriminologické literatuře vypracováno hned několik, žádná však nebyla všeobecně přijata. Za smysluplné lze pokládat třídění podle kritéria viktimologické „viny“, tak jak ji třídí Novotný²⁴ ve své knize:

1. oběti, které zaviniily svou viktimizaci
 - a) individuálně (např. oběť-provokatér)
 - b) příslušností k rizikové, negativně hodnocené skupině (např. prostitutka)
2. oběti, které nezaviniily svou viktimizaci
 - a) individuálně (občan vystoupí na obranu přepadené osoby a sám je přitom zraněn)
 - b) příslušností k rizikové, pozitivně hodnocené skupině (např. policista)

V jiných typologiích jsou vymezeny oběti tímto způsobem:²⁵

- predestinovaná oběť – osoba s vysokým stupněm viktimnosti,

²³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 154-156.

²⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 160.

²⁵ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 148.

- předstírající oběť – simulant, inscenátor,
- dobrovolná oběť – osoba poškozená na vlastní žádost nebo s vlastním souhlasem,
- oběť-recidivista – osoba se stala opakovaně obětí např. proto, že její amorální způsob života ji přivádí často do nebezpečných situací,
- skrytá oběť – oběť, která zůstala utajena před policií a justičními orgány.

3.4 Kriminální vědy

Kriminální společenskou oblast, kterou lze charakterizovat jako kriminalitu, zkoumá vedle kriminologie několik samostatných kriminálních věd, jako je trestněprávní věda, kriminalistika a kriminální politika, kdy každá z nich plní jiné úkoly z jiných hledisek a s jinými metodami. Je však velmi důležité, aby mezi těmito vědami fungovala úzká kooperace.²⁶ Způsob, jak vymezit jednotlivé vědy, je poukázat na vztahy mezi kriminologií a ostatními vědami.

3.4.1 Trestněprávní věda

Trestněprávní nauka patří mezi normativní vědy a zabývá se trestním právem hmotným, trestním právem procesním a také tzv. právem vykonávacím, záleží jí především na systémovém uspořádání, výkladu a juristickém rozvíjení. Vedle toho kriminologie spadá do věd empirických a jde jí především o trestní zákonodárství a jeho účinnost, účinnost trestního procesu a v neposlední řadě o účinnost ochranných opatření a aplikovaných trestů.²⁷

Trestněprávní věda a kriminologie se navzájem potřebují. Ze zkušeností získané poznatky od kriminologů o společenské realitě mohou pomoci právníkům při legislativních reformách, avšak spolupráce mezi kriminology a právníky nemá podobu, jakou by měla mít. Jedná se o to, že někteří kriminologové poukazují na rutinu soudců, státních zástupců a policistů, která se vzpírá novým pohledům na trestní právo, a na druhou stranu někteří právníci poukazují na nulový přínos kriminologických poznatků.

²⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 27.

²⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 27.

3.4.2 Kriminalistika

Pojem kriminalistika můžeme definovat jako vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností a dle potřeb trestního řádu a trestního zákona zpracovává metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.²⁸

Kriminalistika při tvorbě výše uvedených metod využívá kriminologických poznatků. Na druhou stranu kriminologie využívá řadu poznatků zjištěných při prověřování a vyšetřování trestné činnosti. Jedná se např. o okolnosti napomáhající páčání trestných činů nebo charakteristiku pachatele dle způsobu páčání trestné činnosti.²⁹

3.4.3 Kriminální politika

Vymezení vztahů mezi kriminologií a kriminální politikou má mnohá úskalí. Odborníci se nedokážou shodnout, zda považovat kriminální politiku za samostatný vědní obor, nebo ji zařadit do trestněprávní vědy. V některých publikacích je možno spatřit kriminální politiku jako aplikovanou kriminologii.

Kriminální politika v užším smyslu, lze o ní hovořit také jako o trestní politice, se zaměřuje na trestněprávní kontrolu kriminality, na problematiku kriminalizace, dekriminalizace, na přesun trestu odnětí svobody k alternativním trestům a na další kriminálně-politické úkoly.³⁰

Kriminální politika v širším smyslu se zabývá sociální kontrolou kriminality. Vedle trestní politiky se zaměřuje i na oblasti ostatních politik, pokud řeší problémy prevence kriminality. Jde o právní i neprávní otázky, jako jsou např. drogy, nezaměstnanost, menšiny, hráčství aj.³¹

²⁸ STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. s. 7.

²⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 12-13.

³⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 29.

³¹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 13.

3.5 Kriminologický výzkum

Pokud se snažíme o poznání kriminologie jako oboru, je pro nás prvořadé seznámení se s metodami, technikami a fázemi kriminologického výzkumu. Výzkum se v kriminologii soustředí na příčiny kriminality, na efektivnost programů prevence kriminality a na jednotlivé výsledky vycházející ze zacházení s pachateli a oběťmi trestných činů. Důležitým prvkem výzkumu je zaměření pozornosti na přípravnou fázi, kde musí být vymezeny kroky, které musí být v kvalitním výzkumu obsaženy. Je potřeba vzít v potaz, že většina kriminologických výzkumů obsahuje osobní údaje o fyzických osobách, které chrání zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Je tedy nezbytně nutné, aby bylo s daty nakládáno dle zákona.

Pokud se chceme zabývat problematikou kriminologického výzkumu, je třeba si vymežit pojem metodologie, jenž je nezbytnou součástí práce s poznatky. Je to soustava pravidel a výzkumných postupů, jakási nauka o metodách. Soustavně se zabývá ověřováním toho, jak přesně vypovídají jednotlivé metody a techniky o zkoumané skutečnosti, tím, kdy a jak je použít, s jakým účinkem. Analyzuje chyby či zkreslení a jejich příčiny.³²

3.5.1 Metody

Tímto pojmem lze vyjádřit obecný výzkumný postup, doslova cesta k dosažení vytčeného cíle (samozřejmě uznávanými vědeckými prostředky). Může zahrnovat řadu rozmanitých strategií. V nejobecnějším členění můžeme rozlišit metodu logisticko-teoretickou a empirickou (založenou na pozorování, též observační).³³

Druhy metod, které se používají v kriminologii dle Zapletala³⁴:

- historická metoda,
- monografická metoda,
- topografická metoda,
- typologická metoda,
- prognostická metoda,
- statistická metoda.

³² ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 84.

³³ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 22.

³⁴ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 85.

3.5.2 Techniky

Je to konkrétní výzkumný nástroj, pomocí kterého se zajišťuje sběr a analýza dat. Většina technik sběru dat se potom přizpůsobuje zvolené metodě. Obvykle nabízejí jak varianty standardizované (například rozhovor prováděný tazatelem při výzkumu veřejného mínění na reprezentativním vzorku populace), tak nestandardizované (hloubkové rozhovory s několika málo jedinci). Sběr dat se řídí pevnými pravidly, i když obvykle nabízejí řadu variant. Představují vlastně zavedené algoritmy řešení výzkumného problému.³⁵

Techniky kriminologického výzkumu dle Zapletala³⁶:

- přímé pozorování,
- experiment,
- studium a analýza dokumentů,
- dotazník,
- anketa,
- telefonní dotazování,
- rozhovor,
- sociometrie,
- individuální predikce,
- analýza časových řad,
- expertizní šetření.

3.5.3 Fáze

Obecně lze jakýkoli výzkumný úkol rozdělit do čtyř fází. V první fázi, která se nazývá přípravná fáze, je potřeba si uvědomit, že tato část je nejdůležitější z celého kriminologického výzkumu. Dělí se na dvanáct bodů, a to na: „formulace problému, teoretická příprava, vstupní studie, stanovení výzkumného cíle, formulace hypotéz, operacionalizace, výběr metod a technik, výběrový soubor, pilotáž, předvýzkum, projekt.“ V této fázi jde o rozvržení výzkumu, protože správná příprava vede k účelnému vynaložení finančních prostředků na výzkum a jednodušeji se realizují jednotlivé kroky.³⁷ Druhou fází je vlastní výzkum, kde dochází za pomoci různých

³⁵ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 22.

³⁶ ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 85.

³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 257-258.

metod (pozorování, dotazování, sociometrie, experiment) k získávání nových poznatků v terénu. Je namístě říci, že v tuto chvíli může fáze probíhat za přímé účasti výzkumníka, anebo sběr dat provádějí výzkumní spolupracovníci. Na tyto spolupracovníky je kladena povinnost, aby používali stejný způsob provádění výzkumu a vyhodnocování záznamu.³⁸ Třetí fázi nazýváme zpracování informací, zde probíhá kontrola ověření správnosti záznamů prostřednictvím logické kontroly, dále kódování do podoby vhodné pro hromadné zpracování. Následně dochází k početnímu zpracování a celkové analýze. Poslední je závěrečná fáze, zde přichází na řadu představení a začlenění nových poznatků do již získaných. Zpracované poznatky jsou zveřejňovány v podobě závěrečných zpráv, odborných článků či nejrůznějších seminářů. V závěrečné fázi je vhodné stanovit náměty pro další výzkum a podat návrhy praktických opatření.³⁹

3.6 Úkoly a rozvoj kriminologie

V dřívějších dobách byl rozvoj kriminologie postaven zejména na vůli kriminologů různých generací a na jejich práci, že kriminologie přináší vědecké poznatky, o které se lze opírat. Poslední léta můžeme pro kriminologii hodnotit jako úspěšná, a to především proto, že se podařilo zpracovat moderní učebnice kriminologie. Podařilo se také realizovat mnoho výzkumných projektů a zvláště se v posledních letech daří získávat granty na projekty kriminologického výzkumu. Důležitým faktorem v neposlední řadě je zvýšený zájem studentů o kriminologii, ať už jako o samostatný obor, nebo o kriminologická témata. Tento zájem je do budoucna pro kriminologii příslibem jejího dalšího vývoje. Tento pozitivismus však platí jen pro teoretické poznatky, co se týká prosazování kriminologie a jejích poznatků do praxe, je situace tristní. Této části je do budoucna nutno věnovat daleko větší pozornost, zejména co se týká obsazování vzdělaných odborníků do funkcí ve státních institucích, které se zabývají kriminalitou, jejím působením na společenské vztahy nebo také například její prevencí atd.

Ve srovnání s jinými zeměmi kriminologie v České republice jistě nepatří mezi národní kriminologie. Avšak česká kriminologie obsahově sleduje většinu hlavních témat, která jsou v současné době předmětem zájmu v mezinárodním měřítku. Ať už se jedná například o tzv. globalizaci zločinu, organizovanou a přeshraniční kriminalitu,

³⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 263.

³⁹ SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 68.

drogy, obchodování s lidmi, dopad společenských přeměn na kriminalitu, problematiku obětí, částečně i otázky sociálního vyloučení a jeho dopadů. Jde také o sledování a projevy extremismu, jakožto v dnešní době otázku velmi aktuální. Čemu je potřeba se více věnovat, je problematika soužití a střetávání kultur, multikulturalismu a z něj plynoucích etnických a sociálních konfliktů, ústících nezřídka do kriminálních projevů. Není potřeba být prognostikem, abychom pochopili, že ani Českou republiku nebudou tyto problémy obcházet obloukem.⁴⁰

⁴⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. s. 31-33.

4 Prevence kriminality v ČR

4.1 Strategie prevence kriminality

Ministr vnitra v roce 1996 vypracoval první Strategii prevence kriminality. Strategie prevence kriminality na léta 2012 až 2015 (dále jen "Strategie") je Usnesením vlády ČR schválený dokument, který ukládá Republikovému výboru pro prevenci kriminality (dále jen "Republikový výbor") zabezpečení plnění úkolů uvedených ve Strategii. S tím souvisí povinnost členů Republikového výboru předkládat zprávu o plnění úkolů, a to vždy do 31. ledna každého kalendářního roku. Dále mají jednotliví ministři z ministerstev uvedených ve Strategii povinnost vyčleňovat ze svých rozpočtů finanční prostředky určené na plnění resortních programů prevence kriminality nebo na plnění úkolů spojených s problematikou prevence kriminality. Ministr vnitra musí každý kalendářní rok předložit zprávu o plnění úkolů vyplívajících ze Strategie. Ve zprávě musí být uvedeno, jak a jakým způsobem byly vynaloženy finanční prostředky určené pro prevenci kriminality. Všem hejtmanům, primátorům a starostům měst je doporučeno se s obsahem Strategie seznámit, respektovat ji a zajistit realizaci systému prevence kriminality, tak jak je uvedeno ve Strategii. V první řadě Strategie rozpracovává strategické plány a cíle v oblasti prevence kriminality na dobu 3 let. Vize stavu prevence kriminality v České republice definuje tuto oblast tak, jak má vypadat a působit v dlouhodobém horizontu deseti let. Vize bude naplňována pomocí dokumentu Strategie prevence kriminality na léta 2012 až 2015 a následujících strategií. Dokument se snaží především vycházet ze závěrů předchozích strategií, z výzkumů v oblasti prevence kriminality a v neposlední řadě z praktických poznatků. Strategie prevence kriminality na léta 2012 až 2015 si klade strategické cíle a priority takto:

- snižování míry a závažnosti trestné činnosti a zvyšování pocitu bezpečí občanů,
- snížení výskytu delikventní činnosti u cílových skupin definovaných ve Strategii, nebo jejich ochrana,
- efektivní a koordinovaný systém prevence kriminality,
- komplexní přístup v komunitách postavený na spolupráci obce, Policie ČR a dalších subjektů.

Strategie plní cíle stanovené v Programovém prohlášení vlády ČR: „Vláda bude věnovat pozornost boji proti kriminalitě, zejména extremismu, drogové kriminalitě, kriminalitě nezletilých a kriminalitě páchané na dětech a ženách, se zaměřením na koordinaci odpovědných orgánů a včasné poskytování informací o rizikových stavech.“ Strategie se snaží působit na obecnou kriminalitu a nezabývá se oblastí hospodářské kriminality. Tento dokument se také nezabývá organizovaným zločinem, avšak jsou situace, kdy se tomuto tématu přibližuje. Je to například dnes velmi „populární“ organizovaná drogová kriminalita, korupce nebo terorismus. V neposlední řadě Strategie nepostihuje oblast, které se věnují jiné podpůrné či strategické dokumenty, jedná se například o BESIP (bezpečnost silničního provozu) nebo o sociální práce v sociálně vyloučených lokalitách.⁴¹

Na základě zprávy o plnění úkolů vyplývajících ze Strategie lze konstatovat, že za rok 2012 byly úkoly splněny. Mezi priority patřila problematika ohrožených dětí a mladistvých, obětí trestné činnosti a osob ohrožených sociálním vyloučením. Ministerstvo práce a sociálních věcí dokončilo novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Taktéž se podařilo zachovat finanční podporu k zabezpečení chodu programů a projektů prevence kriminality. Jedná se například o Program pomoci a podpory obětem obchodování s lidmi, Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech nebo o Speciální výslechové místnosti. Jako nejúspěšnější lze označit projekt Asistent prevence kriminality, ve kterém bylo zapojeno 26 měst. V těchto městech bylo zaměstnáno městskou policií na 87 asistentů, kteří jsou nápomocní zejména v sociálně vyloučených lokalitách. Na krajské úrovni bylo v roce 2012 podpořeno na úseku Programů prevence kriminality na 254 projektů, které vycházely z oblastí sociální prevence, situační prevence a informování občanů. Ministerstvo vnitra v roce 2012 podpořilo preventivní aktivity v celkové hodnotě 47 330 000 Kč.⁴²

Jelikož je nadále nutné rozvíjet prevenci kriminality na krajské a lokální úrovni, byla Ministerstvem vnitra vytvořena Metodika tvorby bezpečnostních analýz a byl vytvořen software sloužící k vytváření map kriminality. Během roku probíhal také sběr

⁴¹ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 – 2015* [online]. 1. vyd. Praha: MVČR, 2015. s. 12. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>.

⁴² ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 – 2015* [online]. 1. vyd. Praha: MVČR, 2015. s. 29. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>.

dat, který je určený k výzkumu veřejného mínění v oblasti postoje občanů k prevenci kriminality a bezpečnosti a také důvěry občanů v bezpečnostní složky. Výsledky výzkumu mají sloužit jako podklad pro další tvorbu projektů a programů prevence kriminality zejména na lokální úrovni.

4.2 Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Institut pro kriminologii a sociální prevenci je teoretickým, analytickým a výzkumným pracovištěm mezioborového zaměření. Zřizovatelem a řídicím orgánem IKSP je Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Institut je organizační složkou státu a účetní jednotkou.⁴³

Struktura

V čele stojí ředitel, který je jmenován a může být i odvolán ministrem spravedlnosti. Dále se vedení skládá ještě z tajemníka, vedoucího výzkumné skupiny, vedoucího ekonomického úseku a vedoucích dlouhodobých pracovních týmů.

Vedoucí jednotlivých organizačních článků jsou do svých funkcí jmenováni ředitelem. Organizační útvary jsou složeny z výzkumné skupiny, sekretariátu a v jeho rámci ekonomického úseku a dále pracovních týmů sestavovaných z výzkumných pracovníků na jednotlivé úkoly.

Jako poradní orgán byla zřízena takzvaná Vědecká rada, složená výhradně z externích odborníků z oblasti teorie i praxe. Úkolem Vědecké rady je projednávat zásadní otázky činnosti a vědeckého rozvoje IKSP, zejména koncepční výzkumné záměry a programy, a vyjadřovat se k vědeckým poznatkům a hlavním doporučením pro společenskou praxi, vyplývajícím z výzkumné činnosti IKSP. Členové Vědecké rady jsou jmenováni z řad odborníků působících v oblasti teorie i praxe kriminologie, práva, sociologie, psychologie a dalších vědních oborů jakkoli souvisejících se zaměřením činnosti IKSP.

Historie

Tento institut byl založen již v roce 1960, tehdy pod názvem Výzkumný ústav kriminalistiky, ale zanedlouho po jeho založení byl přejmenován na Výzkumný ústav kriminologický. Již v této době byla činnost jeho pracovníků meziresortního charakteru.

⁴³ INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *O nás*. [online]. Praha: IKSP, © 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/onas.html>>.

Pracovníci tohoto ústavu plnili výzkumnou činnost zejména pro tehdejší Ministerstvo vnitra, spravedlnosti nebo Generální prokuraturu.

V šedesátých letech začaly v Institutu po vzoru zahraničních agentur vznikat základní studie, například: práce o obecných problémech sociální patologie, o trestu smrti, recidivě, prostituci a další. Bohužel 21. srpen 1968 a následná normalizace zapříčinily, že většina těchto výzkumů, studií a dokumentů nemohla být využita v praxi, osvícení vedoucí pracovníci museli z vedoucích pozic odejít a byli nahrazeni jinými, kteří ovšem již nebyli ti praví odborníci v daném oboru, ale zato sympatizovali s nastolenou ideologií. Ale i přes tyto politické problémy zůstávali v Institutu i někteří odborní vědečtí pracovníci a v průběhu 70. a 80. let byly uskutečněny kvalitní výzkumy, zejména v oblasti mladistvého pachatele a skupinové trestné činnosti.

V roce 1994 už byl změněn název na ten současný, tedy Institut pro kriminologii a sociální prevenci, a zároveň ústav přechází do působnosti Ministerstva spravedlnosti. Cílem toho administrativního kroku byl především vznik určitého nástroje pro jednodušší prevenci a kontrolu kriminality. Následkem této systematizace byla dána nová koncepce působení Institutu v novodobých společenských podmínkách. Následně se začaly obnovovat kontakty se zahraničními kriminologickými pracovišti, mezinárodními odbornými institucemi a Institut se také zapojil do některých mezinárodních výzkumných projektů.

Základní činnost⁴⁴

Činnost Institutu je založena především na vytváření informačního základu, jeho udržování a aktuálnosti ve vývoji kriminality, sociálně patologických jevů a trestní politiky, dále na zpřístupňování a implementaci teoretických kriminologických východisek ze zahraničí.

Hlavním posláním Institutu je tedy přispívat výzkumnou, teoreticko-odbornou, analytickou, konzultační, publikační a další činností ke kontrole trestné činnosti a s ní sdružených sociálně patologických jevů, které mohou působit jako kriminogenní faktory.

Nejhojnějším uživatelem výzkumů a činnosti IKSP jsou především organizace a instituce resortu spravedlnosti (Ministerstvo spravedlnosti ČR, justiční orgány, Vězeňská služba, Rekodifikační komise Ministerstva spravedlnosti ČR, Probační

⁴⁴ INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *O nás*. [online]. Praha: IKSP, © 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/onas.html>>.

a mediační služba), dále resort vnitra, zejména orgány Policie ČR, meziresortní orgány, zejména Republikový výbor pro prevenci kriminality a jeho prostřednictvím i samospráva a státní správa měst a obcí podílejících se na realizaci Strategie prevence kriminality, Rada vlády pro záležitosti romské komunity a Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky, a dále resort práce a sociálních věcí, Parlament a Úřad vlády ČR. Kromě toho je IKSP pověřován vypracováváním podkladů, informací a zpráv k vývoji kriminality, k trestní politice apod., vyžadovaných od ČR orgány OSN, Evropské unie a Rady Evropy, případně dalšími evropskými mezivládními i nevládními organizacemi. IKSP se zapojuje i do mezinárodních výzkumů.

Dále se Institut obsahově podílí na doškolování a přípravě pracovníků justičních orgánů v rámci spolupráce s Justiční akademií v Kroměříži. Spolupracuje při přípravě pracovníků orgánů činných v trestním řízení s Právnickou fakultou UK v Praze a s Policejní akademií ČR. Podílí se také na přípravě odborných pracovníků v sociální oblasti. Institut spolupracuje s výzkumnými a teoretickými pracovišti souvisejícího zaměření v ČR a udržuje pracovní styky s kriminologickými pracovišti v zahraničí. Je členem mezinárodních vědeckých společností a podílí se na akcích pořádaných mezinárodními organizacemi (např. OSN, Radou Evropy apod.), které se týkají oboru jeho působnosti.

Závěry z výzkumů IKSP byly v posledních letech uplatněny při vytváření některých koncepčních dokumentů s celospolečenským významem. Z těch nejdůležitějších můžeme uvést následující:

- výzkumy v oblasti sankční politiky a účinnosti nových institutů trestního práva, které byly uplatněny při rekonstrukčních pracích týkajících se trestního zákona a trestního řádu, zejména při zavádění a uplatňování alternativních trestů a opatření a při přípravě a ustavení Probační a mediační služby,
- výzkumy v oblasti organizovaného zločinu a dalších závažných forem trestné činnosti, uplatněné v Koncepti boje s organizovaným zločinem, přijaté vládou ČR a aktualizované naposledy v roce 2008 (usn. vl. 67/2008),
- výzkumy v oblasti prevence kriminality a sociální patologie, které byly uplatněny při tvorbě Strategie prevence kriminality na léta 2001–2003 a následně i 2004–2007 a 2008–2011,
- poznatky získané v oblasti prognózování vývoje kriminality, které byly uplatněny při přípravě Vizi rozvoje České republiky do roku 2015 a pro publikaci "Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku", zpracovaných Centrem pro sociální a ekonomické strategie.

Střednědobý plán výzkumné činnosti na období 2012–2015⁴⁵

Střednědobý plán výzkumné činnosti Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na období 2012–2015 respektuje základní priority resortu v oblasti legislativy, justice a činností organizací resortu. Tento plán počítá s výzkumem v pěti hlavních okruzích této problematiky. Jedná se o tato témata:

Trestní politika a justice

- zejména výzkum v oblasti teoretických a trestněpolitických aspektů reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí,
- zkrácené formy trestního řízení – jejich možnosti a limity,
- problematika ukládání trestu za souběh trestné činnosti.

Závažná trestná činnost

- současná situace v oblasti extremistických hnutí v ČR s důrazem na jejich potenciální podporu u mladistvých a na šíření extremistických ideologických obsahů po internetu,
- odhalování a postih drogové kriminality po přijetí trestního zákoníku,
- sexuální kriminalita.

Trendy kriminality

- vývoj kriminality v ČR,
- nové jevy v násilné kriminalitě včetně domácího násilí.

Prevence kriminality

- kriminální kariéra dětí, nové jevy v kriminalitě a prekriminalitě dětí, uplatňování Systému včasné intervence,
- regionální rozložení a podmíněnost kriminality.

Penologický výzkum

- analýza změn struktury, trendů a charakteristik vývoje vězeňské populace,
- nebezpečnost a násilí ve výkonu trestu a vazby.

⁴⁵ INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Činnost*. [online]. Praha: IKSP, © 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW :<<http://www.ok.cz/iksp/onas.html>>.

Současnost

V současné době se pracovníci organizace zabývají projevy a trendy kriminality a s ní sdružených sociálně patologických jevů, možností její kontroly z hledisek represe i prevence, aplikovaným výzkumem v oblasti trestní politiky, justici a vězeňstvím, problematikou mládeže, oběťmi, zacházením s pachateli, alternativními tresty atd. Závěry jednotlivých výzkumů jsou využívány různými organizacemi spadajícími pod Ministerstva spravedlnosti a vnitra, akademickou obec nebo třeba Republikový výbor pro prevenci kriminality, v jehož rámci plní Institut roli expertního pracoviště a prostřednictvím něhož předkládá svoje výzkumy a poznatky institucím a orgánům podílejícím se na realizaci Strategie prevence kriminality.

4.3 Republikový výbor pro prevenci kriminality

RVPPK byl založen v roce 1993 a jedná se o meziresortní koordinační a metodický orgán přímo podřízený Ministerstvu vnitra.

Úkoly RVPPK

Výbor je odpovědný za tvorbu a obsah koncepcí preventivní politiky na meziresortní úrovni a za metodické vedení regionálních a místních úřadů při realizaci koncepcí a preventivní politiky. Tímto způsobem působí v oblasti prevence kriminality a také podporuje vznik místních komisí pro prevenci kriminality a napomáhá vzniku preventivních orgánů na úrovni vyšších územně správních celků.⁴⁶

Koordinuje činnost příslušných ústředních orgánů státní správy v oblasti prevence kriminality, za tím účelem vyžaduje od příslušných ústředních orgánů zastoupených ve Výboru součinnost nezbytnou k zabezpečení uložených úkolů. Dále spolupracuje a částečně i sdílí určité informace s nestátními neziskovými organizacemi a hromadnými sdělovacími prostředky v oblasti prevence kriminality. Na základě meziresortní spolupráce se účastní jednání, zpracovávání a realizace projektů prevence kriminality zohledňující určitá místní specifika. A také se v rámci mezinárodní spolupráce zabývá plněním úkolů vyplývajících z účasti České republiky v nadnárodních a mezinárodních organizacích v oblasti prevence kriminality.

Další činností výboru je schvalování žádostí o dotace na projekty prevence kriminality, včetně výše finančních prostředků. Dále pak vyhodnocování účinnosti už

⁴⁶ ZAPLETAL, J., a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. s. 46.

dříve schválených preventivních programů. A v poslední řadě každoročně vyhodnocuje stanovené úkoly a předkládá vládě zprávu o jejich plnění.

Složení výboru⁴⁷

Výbor je složen z 18 členů. Předsedou výboru je ministr vnitra, jeho výkonným místopředsedou je první náměstek ministra vnitra.

Činnost výboru je zajišťována sekretariátem, který je strukturálně začleněn pod odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra. Sekretariát zejména zajišťuje spolupráci a komunikaci s ostatními ministerstvy, správními úřady, orgány územní samosprávy, nestátními a neziskovými a jinými organizacemi. Dále sleduje, analyzuje a archivuje informace týkající se činnosti Výboru a zajišťuje organizační a odborné práce spojené s činností výboru. Dalšími členy výboru jsou zástupci:

- Ministerstva financí,
- Ministerstva obrany,
- Ministerstva práce a sociálních věcí – odboru rodinné politiky,
- Ministerstva práce a sociálních věcí – odboru sociálních služeb,
- Ministerstva spravedlnosti,
- Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy,
- Ministerstva vnitra,
- Ministerstva zdravotnictví,
- Nejvyššího státního zastupitelství,
- Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky,
- Institutu pro kriminologii a sociální prevenci,
- Policejního prezidia České republiky,
- Probační a mediační služby,
- Rady vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny,
- Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky,
- Soudcovské unie České republiky.

⁴⁷ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.

4.4 Odbor prevence kriminality

Odbor prevence kriminality plní funkci ústředního orgánu státní správy v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti při tvorbě a realizaci koncepce prevence kriminality. Zároveň plní funkci sekretariátu Republikového výboru pro prevenci kriminality. Provádí analytickou činnost a na jejím základě podává návrhy na vyhlašování programů prevence kriminality.⁴⁸

Programy prevence kriminality s celostátní působností

Program prevence kriminality a extremismu – Úsvit a projekt Asistent prevence

V rámci pilotní realizace programu Úsvit byl vyhlášen jako nejúspěšnější dílčí projekt „Asistent prevence kriminality“. Hlavní roli zde hrají obyvatelé sociálně vyloučených lokalit, kteří se sami dobrovolně přihlásí obecnímu nebo městskému úřadu, který je po zaškolení zaměstná v rámci příslušné městské policie, a tím se mají podílet na zvýšení bezpečnosti v daném městě a udržování veřejného pořádku.

Národní projekt – Systém včasné intervence

Cílem tohoto projektu je prevence kriminálního vývoje dětí a mladistvých. V praxi se tento projekt zaměřuje zejména na zlepšení spolupráce organizací zabývajících se péčí o ohrožené děti v nejranějších stádiích sociálně patologického vývoje dítěte. A dále pak na případy zneužívání, týrání a zanedbávání dětí. Tento projekt již úspěšně funguje v 37 městech v ČR.

Národní koordinační mechanismus pátrání po pohřešovaných dětech

Podstatou tohoto projektu je výstražný systém pátrání po pohřešovaných dětech sloužící k jejich rychlému a úspěšnému nalezení. Součástí projektu je zapojení IZS a také široké veřejnosti do pátrání a zajištění potřebné psychologické podpory rodinám pohřešovaných dětí. Systém má zjednodušovat již existující mechanismy a vzájemnou interakci mezi zainteresovanými subjekty, efektivně využívá existující komunikační kanály a koordinaci odpovědných orgánů.

⁴⁸ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Odbor prevence kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-prevence-kriminality.aspx>>.

5 PREVENCE KRIMINALITY NA JINDŘICHOHRADECKU

Kriminalita ovlivňuje všechna města v České republice a ani Jindřichův Hradec není výjimkou. Proto se Jindřichův Hradec snaží tento jev ovlivnit na úseku prevence kriminality, děje se tak prostřednictvím různých projektů vytvářených ať už dotčenými odbory Městského úřadu Jindřichův Hradec, Policií ČR, Městskou policií Jindřichův Hradec, nebo Probační a mediační službou. Do této oblasti se však nezapojují jen orgány státní správy nebo samosprávy, různými aktivitami se do prevence kriminality zapojují také řady místních organizací a institucí.

Jen těžko se mapují zmínky o prvních preventivních aktivitách v Jindřichově Hradci. Zpočátku se této problematice nepřikládala taková důležitost jako v posledních letech. V průběhu devadesátých let se začala formulovat různá opatření v rámci sociální prevence, ať už se jednalo o zřízení azylových domů, kontaktních center nebo Linky důvěry. Byla to reakce na výrazný nárůst kriminality po roce 1989.

Velký přínos pro oblast prevence kriminality má koordinovaná spolupráce všech subjektů prevence kriminality. Zejména je třeba vyzdvihnout spolupráci Městské policie Jindřichův Hradec a Policie ČR při pořádání různých kulturních a sportovních akcí, na kterých se podílí jako pořadatel Město Jindřichův Hradec.

5.1 Subjekty prevence kriminality na Jindřichohradecku

5.1.1 Policie ČR

Službu veřejnosti vykonávající Policie České republiky vznikla nařízením ČNR ze dne 21. června 1991. Hlavním posláním Policie ČR je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti. Zároveň plní úkoly dle trestního řádu, jakožto další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.

Policie ČR patří mezi tzv. veřejné sbory, kam spadá nadále také Vojenská policie, Celní správa, Vězeňská služba, Hasičský záchranný sbor České republiky a obecní policie. Veřejné sbory můžeme dělit na ozbrojené, mezi které patří Policie ČR, a neozbrojené, kam spadá Hasičský záchranný sbor. Dále se dělí na sbory policejní a sbory, které plní, vedle svých hlavních funkcí, některé funkce policie. Při pohledu na

toto členění můžeme říci, že Policie ČR je ozbrojeným sborem vykonávajícím svoji působnost na území celé České republiky.⁴⁹

Práva a povinnosti Policie ČR jsou upraveny zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Jsou zde vymezena všechna důležitá kritéria pro fungování policie. Jak je již zmíněno výše, mezi hlavní úkoly patří výkon dozoru, zejména pak pořádkového dozoru, a s tím související zásahová činnost neboli provádění úkonů a jiných opatření. Tomu odpovídá i skutečnost, že příslušníci Policie ČR jsou při výkonu svých činností vybaveni donucovacími prostředky, včetně zbraní, které mohou použít v zákonem stanovených případech. Důležitou rolí při správném fungování policejního sboru je to, že Policie ČR je polovojenskou hierarchicky uspořádanou organizací, kde jsou přesně stanovené organizační struktury.

Stěžejním pojmem u Policie ČR je tzv. Community policing, do češtiny lze přeložit jako služba veřejnosti. Tento pojem může mít význam jako komunitní přístup k výkonu policejní práce anebo společenská policejní činnost.⁵⁰ Jde o činnost, kdy policista působí v dané lokalitě po dlouhou dobu, aby svůj rajón poznal a věděl o jeho problémech, o kterých jedná se zástupci daného úřadu, nejčastěji se starosty. Jeho úkolem je, aby si s obyvateli vybudoval pevný vztah, založený na důvěře. Jde o to, aby se policie chovala proaktivně, aby policista předešel kriminalitě tím, že na základě svých znalostí a zkušeností navrhne taková opatření, která zamezí kriminalitě už při jejím vzniku.

U Policie ČR je zřízena speciální skupina, pro kterou je prevence kriminality hlavní činností. Jedná se o preventivně informační skupinu. Jedním z nejdůležitějších úkolů této skupiny je informování společnosti o práci policie. Má za úkol prezentaci sboru v médiích, čímž se snaží preventivně působit proti trestné činnosti. Vytváří informační materiály preventivního charakteru dle potřeb dané lokality. Tyto materiály se snaží distribuovat mezi širokou veřejnost prostřednictvím různých letáků, plakátů či brožur, a to na různých vývěsních místech, ať už se jedná o stolky v čekárnách obvodních oddělení, nebo o rozdávání letáčků při dopravně bezpečnostních akcích. V neposlední řadě pořádají ve spolupráci se samosprávnými celky obcí, měst a krajů prezentační akce pro veřejnost. Preventivní informační skupiny se zapojují do tvorby resortních programů. Každý okresní pracovník preventivní informační skupiny zná

⁴⁹ MATES, P. a kol. *Policejní právo, právní předpisy s komentářem*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004. s. 10.

⁵⁰ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Community Policing* [online]. MVČR, © 2014 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx>>.

dokonale problematiku daného regionu. Je schopen připravit program prevence kriminality, načež dále zjistí jeho cenu a v rámci kraje poté dochází k jeho schvalování.

5.1.2 Městská policie

V průběhu roku 1991 u nás došlo k oživení komunálních policejních činností. Hlavním zlomem v této situaci bylo vydání zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, který byl přijat dne 6. 12. 1991. Obecní policie však mohly zahájit svou činnost až po vydání vyhlášky MV ČR č. 129/1992 Sb. ze dne 3. 4. 1992, která se zabývala odbornou způsobilostí strážníků. Od této doby docházelo na našem území ve velkém měřítku ke vzniku obecních a městských policií.⁵¹

Činnost městské policie lze charakterizovat jako zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Městská policie nemůže v žádném případě nahrazovat činnost policejních bezpečnostních sborů, protože na obec nebo město, jako zřizovatele městské policie, nelze přenést pravomoci, které může zajišťovat pouze stát a jím zastoupená Policie ČR.⁵²

Oprávnění strážníků městské policie jsou uvedena v § 11 až 20 zák. č. 552/1991 Sb., o obecní policii. Tato oprávnění jsou svým zněním téměř totožná s některými oprávněními Policie České republiky, která jsou uvedena v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Děje se tak z důvodu, že činnost a s tím spojená působnost městské policie a Policie ČR se částečně překrývají, a z toho důvodu se musí krýt i oprávnění. Konkrétně se jedná o tato oprávnění:⁵³

- oprávnění požadovat vysvětlení,
- oprávnění požadovat prokázání totožnosti,
- oprávnění předvést osobu,
- oprávnění odebrat zbraň,
- oprávnění zakázat vstup na určená místa,
- oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor,
- oprávnění odejmout věc,
- oprávnění použít technických prostředků k zabránění odjezdu vozidla,
- oprávnění ke vstupu do živnostenských provozoven,
- oprávnění k použití donucovacích prostředků.

⁵¹ VETEŠNÍK, P. a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 17.

⁵² VETEŠNÍK, P. a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 17.

⁵³ VETEŠNÍK, P. *Zákon o obecní policii: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 76.

Zákon o obecní (městské) policii hovoří o tom, že obecní policii řídí starosta, pokud zastupitelstvo nepověří řízením městské policie jiného člena zastupitelstva. Starosta anebo pověřený člen zastupitelstva však není obecním (městským) policistou, a tudíž nemůže využívat opatření dle zákona o obecní policii, vyjma případů, kdy je vedením obecní policie pověřen určitý strážník, tomu v tom případě náleží všechna opatření stanovená v zákoně o obecní policii.

Městská policie Jindřichův Hradec

Městská policie vznikla v Jindřichově Hradci v roce 1992, kdy zastupitelé na 18. zasedání městského zastupitelstva v Jindřichově Hradci usnesením schválili obecně závaznou vyhlášku o městské policii v Jindřichově Hradci, která nabyla účinnosti 10. 11. 1992. V návaznosti na legislativní změny byla tato obecně závazná vyhláška č. 2/1992 nahrazena novou obecně závaznou vyhláškou č. 8/2003.⁵⁴

V čele městské policie v Jindřichově Hradci stojí vrchní strážník, který má dále svého zástupce. Pod zástupcem vrchního strážníka jsou čtyři velitelé jednotlivých směn, pod které pak spadají strážníci pracující v daných směnách. V rámci nepřetržitého provozu jsou zařazeni strážníci oněch jednotlivých směn, kterých je v pracovním poměru k městu Jindřichův Hradec devatenáct.

Občan tak má možnost se kdykoliv během 24 hodin obrátit na městskou policii s žádostí o pomoc. Díky nepřetržitému provozu lze na místo určení okamžitě vyslat strážníky, kteří provedou nezbytné úkony a zabrání tak např. pachateli trestného činu v jeho dalším jednání, kterým narušuje bezpečnost osob nebo majetku.

Strážníci zajišťují místní záležitosti veřejného pořádku v rámci územního obvodu města Jindřichův Hradec, včetně daných místních částí: Děbolín, Matná, Buk, Políkno, Otín, Radouňka, Dolní Skrýchov, Dolní Radouň, Horní Žďár. Územní obvod je rozdělen do rajónů, které jsou přiřazeny jednotlivým směnám.⁵⁵

K 1. 1. 2014 měl Jindřichův Hradec 21 601 obyvatel, z toho vyplývá, že na jednoho strážníka připadá 1137 obyvatel. Katastrální výměra Jindřichova Hradce je 74,27 km². Stálá služba Městské policie Jindřichův Hradec má pod kontrolou kamerový systém a také pult centralizované ochrany, tyto dvě věci napomáhají k včasnému zásahu

⁵⁴ MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Profil Městské policie* [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/mestska-policie/profil.html>>.

⁵⁵ MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Profil Městské policie* [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/mestska-policie/profil.html>>.

strážníků. Strážníci tedy nadále řeší přestupky společně s jejich administrativní agendou, vyřizují různé žádosti a připomínky od občanů, dohlíží na sjízdnost silnic, zajišťují bezpečnost osob při různých kulturních a sportovních akcích a v neposlední řadě spolupracují s policií např. při pátracích akcích nebo pomáhají se zajišťováním místa činu. V neposlední řadě řeší volné pobíhání psů a také doručují písemnosti.⁵⁶

5.1.3 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba České republiky byla zřízena zákonem číslo 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Na začátku je třeba oddělit oba pojmy, jak probace, tak mediace pod svým názvem skrývají činnost, která není úplně totožná.

Slovo probace vychází z latiny a jeho český ekvivalent je ověřování, zkoušení. Pokud státní zástupce nebo soudce považuje za důležité u obviněného či odsouzeného po určitou dobu sledovat chování klienta, uloží mu obvykle určitý druh omezení nebo povinnosti. Například se jedná o zdržení se hraní her na hracích automatech, zákaz konzumace alkoholu. Poté PMS vykonává dohled nad dodržováním těchto omezení. Na druhé straně se však nejedná jen o kontroly nad výše zmíněnými dodržováními povinností. PMS se snaží také pomoci klientovi v důležitých životních situacích v začlenění do společnosti. Poskytuje mu kontakty na organizace, které pomáhají se sháněním bydlení nebo práce. Probace probíhá formou osobních schůzek s klientem.⁵⁷

Druhým pojmem je mediace, kdy v trestním právu je tomuto slovu přikládán význam v rovině řešení trestného činu a jeho následkem mezi pachatelem a poškozeným. Mediátor, jak se nazývá člověk, který vede mediaci, je odborníkem na tuto problematiku. Snaží se svým vstřícným a nestranným postojem k oběma stranám dosáhnout nalezení řešení v oblasti náhrady škody nebo k vysvětlení, proč k trestnému činu došlo. Poškozený tak má šanci se dozvědět, proč pachatel trestný čin spáchal, a také rychleji vyřešit otázku náhrady škody. Pachateli mediace nabízí možnost vyjádřit omluvu a vysvětlit, proč čin spáchal, to mu může pomoci v trestním řízení, kde jsou výsledky zohledněny.⁵⁸

Cílem PMS je tedy ochrana společnosti před pácháním trestné činnosti, snaží se přivést pachatele k zamyšlení nad svými skutky a poučení z nich. Dále je snaha o jeho

⁵⁶ MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Základní informace* [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/mesto/zakladni-informace.html>>.

⁵⁷ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Odborné činnosti* [online]. Praha: Probační a mediační služba ČR, 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>>.

⁵⁸ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Odborné činnosti* [online]. Praha: Probační a mediační služba ČR, 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>>.

začlenění do společnosti a ochránit ho před dalším působením kriminálního prostředí. Dalším cílem PMS je snaha o pochopení společnosti, proč pachatel jednal způsobem, který je pro společnost nepřijatelný. Velkou pozornost věnuje PMS dětem a mladistvým, zejména proto, že tyto osoby jsou náchylnější na vlivy kriminálního prostředí.

V Jindřichově Hradci má PMS své zastoupení v podobě střediska, kdy toto středisko má svého vedoucího. Středisko spadá pod regionálního vedoucího se sídlem PMS v Českých Budějovicích.

5.1.4 Odbor sociálních věcí

Odbor sociálních věcí se zabývá výkonem přenesené a samostatné působnosti na úseku sociální péče, sociálně-právní ochrany dětí, sociálních služeb, sociální prevence, ochrany práv menšin a zčásti veřejného zdraví v rozsahu stanoveném obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, pověřenému obecnímu úřadu a městu.

Odbor sociálních věcí se člení na:

- oddělení sociálních služeb
 - sociální šetření,
 - agenda finančních dotací,
 - výkon opatrovnictví nezletilých dětí,
- oddělení sociálně-právní ochrany dětí
 - činnost kurátora pro děti a mládež,
 - činnost kurátora pro dospělé,
 - sociálně-právní ochrana dětí,
 - dohled na výkon ústavní a ochranné výchovy.

Odbor sociálních služeb pod záštitou města Jindřichův Hradec vyhlašuje dotační program na podporu sociální oblasti. Dotační program je zaměřen na podporu registrovaných služeb poskytovaných dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Dále na podporu dlouhodobých služeb a programů, které se sociálními službami souvisejí, navazují na ně, nebo s nimi úzce spolupracují, tzn. Služeb a programů nedefinovaných zákonem o sociálních službách. V neposlední řadě na podporu protidrogové činnosti, na primární, sekundární a terciární protidrogovou prevenci. Do okruhu žadatelů se mohou zapojit nepodnikatelské subjekty, tj. nestátní

neziskové organizace, školy a školská zařízení, organizace zřizované nebo zakládané městem či krajem, zájmová sdružení právnických osob, fyzické osoby. Při zhodnocování se vychází z toho, zda projekt odpovídá Komunitnímu plánu sociálních služeb a následně významnosti a potřebnosti pro město. A následně také z udržitelnosti projektu po ukončení podpory projektu.⁵⁹

5.1.5 Občanské sdružení Theia

Organizace vznikla v roce 2009 jako nestátní nezisková organizace, která pomáhá lidem, kteří se ocitli v situaci, ze které nejsou schopni se dostat vlastními silami. Občanské sdružení nabízí pomoc lidem v krizi, obětem trestné činnosti a násilí. Rovněž se zaměřuje na děti a mladistvé, kteří jsou ohrožováni sociálně patologickými jevy. Zejména na tyto osoby jsou zaměřovány preventivní programy občanského sdružení. Cílem sdružení je podílet se na prevenci kriminality v oblasti domácího násilí a snaha těmto trestným činům předcházet. Poradenství a pomoc lidem jsou poskytovány bezplatně formou osobního kontaktu. Lidem je k dispozici možnost nepřetržitého telefonního kontaktu a také e-mailová schránka.⁶⁰

Občanské sdružení působí v oblasti vzdělání a prevence pro oblast sociálních služeb, dále je zaměřeno na pedagogické pracovníky, studenty vysokých škol a také na žáky základních a středních škol.

Theia se angažuje v primárních programech prevence kriminality na školách, kdy pro žáky prvního stupně je připraven program dramatické a estetické výchovy. Náplň programu zahrnuje řešení otázek, které souvisí se začátkem školního roku, vytváření přátelských vztahů, prevence rasismu a dětské kriminality, respektování postavení pedagogů a také utváření si vlastních cílů se zaměřením na budoucnost. Pro střední školy je připraven zase program, který formou besed osvětluje témata, která jsou prezentována v jednotlivých modulech. Jedná se například o témata, jako je násilí, šikana, kyberšikana, virtuální život, násilí ve vztazích, xenofobie, rasismus, výtržnictví, extremismus.⁶¹

Dále občanské sdružení Theia nabízí akreditované kurzy se zaměřením na problematiku domácího násilí a krizové pomoci. Projekt je určen pro odborné vzdělání

⁵⁹ MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Na podporu sociální oblasti*. [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/dotace-mesta/na-podporu-socialni-oblasti.html>>.

⁶⁰ THEIA. *Poslání, cíle* [online]. České Budějovice: THEIA- občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/theia-o-nas/poslani-cile>>.

⁶¹ THEIA. *Vzdělání a prevence* [online]. České Budějovice: THEIA- občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/vzdelani-a-prevence/pro-zaky-zs-a-ss>>.

sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách. Cílem kurzů je naučit účastníka jednat s lidmi, kterých se dané problémy týkají.

V neposlední řadě se organizace zabývá realizací projektů se zaměřením na zlepšení rovných příležitostí dětí a žáků v Jihočeském kraji. Program je realizován na základních, středních, speciálních školách a nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v Jihočeském kraji. Programy napomáhají ke zlepšení sociálního klimatu školy a třídy, plánují rozvoj metody a forem práce ve třídě, které zvyšují šance pro rovné zapojení dětí a žáků z kulturně či sociálně odlišného prostředí.⁶²

5.2 Programy prevence kriminality

Preventivní programy vymezují zaměření preventivní práce na úrovni obce nebo regionu, s ohledem na místní problémy a potřeby. V předešlých letech Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky vypracoval Metodiku přípravy městského programu prevence kriminality. Jednou z podmínek pro zařazení do městské úrovně prevence kriminality je vytvoření pracovní skupiny prevence kriminality, ve které jsou zastoupeni odborníci, kteří se zabývají problematikou bezpečnosti a sociálně patologickými jevy. V Metodice je dále uvedeno, že manažer prevence kriminality a pracovní skupina zodpovídají za přípravu, realizaci a hodnocení programů.

5.2.1 Příprava preventivních programů

Při přípravě preventivních programů je zejména potřeba vyhodnotit statistiky sledovaných typů trestné činnosti a sledování sociálně-demografických ukazatelů. Nadále je potřeba vyhodnotit efektivitu programu a schopnost aplikovat program na určitý okruh vymezených osob, pro které je program určen. Nedílnou součástí k uskutečnění městského programu je sehnání finančních prostředků na pokrytí programu. Ty lze získat jak z městských, tak i krajských zdrojů, ze státních i nestátních grantů, různých fondů Evropské unie, z nestátních neziskových organizací, z podnikatelské sféry a v neposlední řadě od občanů samotných.⁶³

⁶² THEIA. *Vzdělání a prevence* [online]. České Budějovice: THEIA - občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/vzdelani-a-prevence/pro-oblast-socialnich-sluzeb>>.

⁶³ CEJP, M. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže: studijní materiál pro projekt Vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v oblasti prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže*. Editor Egle Havrdová. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007. s. 56.

Na základě Metodiky, která je dostupná na internetových stránkách MVČR – Metodika přípravy městského programu prevence kriminality – by měl každý projekt obsahovat zejména:

- hlavní cíl, stanovení vedlejších cílů,
- cílovou skupinu, na kterou je projekt zaměřen,
- kdo bude program realizovat,
- popis daného projektu, jak bude probíhat,
- časový harmonogram projektu,
- personální a materiální zajištění projektu,
- rozpočet daného projektu a způsob jeho financování,
- způsob hodnocení projektu,
- stanovení kritérií hodnocení.

5.2.2 Postup při přidělování dotací

Při poskytování dotací ze státního rozpočtu se vychází z dokumentu, který je uveden na stránkách MVČR – Zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na výdaje realizované v rámci Programu prevence kriminality 2015 (dále jen zásady). Program prevence kriminality je realizován na základě Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012–2015. Finanční prostředky na realizaci programu jsou vyčleněny v kapitole státního rozpočtu Ministerstva vnitra na základě usnesení vlády.

Žádost o státní účelovou dotaci z Programu předkládá kraj nebo obec. Kraj musí svým projektem postihovat problém na území celého kraje nebo alespoň jeho části. Žádost o dotaci z Programu musí obsahovat následující:

- průvodní dopis,
- formulář žádosti,
- formulář dílčího projektu,
- povinná příloha k dílčímu projektu dle typu projektu,
- strategický dokument nebo bezpečnostní analýza,
- výpis z usnesení rady nebo zastupitelstva.

Žádosti posuzuje hodnotící komise Republikového výboru pro prevenci kriminality a navrhuje výši dotace. O schválených žádostech RVPPK informuje dopisem odbor prevence kriminality MV hejtmana daného kraje a krajského ředitele Policie ČR.

5.2.3 Nejvýznamnější realizované projekty situační prevence na Jindřichohradecku

Ochrana jízdních kol

V předešlých letech byly evidovány vzrůstající krádeže jízdních kol. Od roku 2006 byly v Jindřichově Hradci postupně umisťovány bezpečnostní stojany na kola. Jedná se o to, že kolo lze rámem připnout ke stojanu pomocí otočného uzávěru, který je součástí stojanu. Zámek ke stojanu lze zakoupit na Městském informačním středisku v Panské ulici.

Pult centralizované ochrany (PCO)

Tento projekt byl spolufinancován z Programu prevence kriminality na rok 2013, částečně projekt financovalo také město Jindřichův Hradec.

Realizace projektu proběhla na konci roku 2013. Cílem projektu PCO bylo zřízení dispečerského pracoviště na stálé službě Městské policie JH. Pracoviště sřeží vybrané objekty elektronickou zabezpečovací signalizací a v případě narušení objektu se spustí signál. Na místo ihned vyrazí hlídky, které provedou zadržení pachatele.

Projekt PCO disponuje dvěma účinky. První je odstrašující, který plní preventivní úlohu. Druhý účinek ztěžuje nejen páchání trestné činnosti, ale také značně zvyšuje pravděpodobnost zadržení pachatele na místě činu. Město využívá PCO při zajištění budov, jako jsou např. ZŠ a MŠ, městská knihovna, MěÚ a další.

Informační panely pro měření rychlosti vozidel

Realizace projektu proběhla v září roku 2011, kdy projekt byl spolufinancován z grantového programu Jihočeského kraje „Podpora zřízení bezpečnostních prvků na pozemních komunikacích“. Tento grant pokryl tři čtvrtiny nákladů na tento projekt, zbytek byl financován městem Jindřichův Hradec.

Cílem projektu byl nákup tří informačních panelů a jejich rozmístění v intravilánu města. Následně došlo k využití výsledků pozitivní regulace rychlosti a tím zvýšení bezpečnosti silničního provozu na pozemních komunikacích, zkvalitnění infrastruktury ve městě a snížení nehodovosti.

Rozšíření kamerového systému

Projekt byl financován z Programu prevence kriminality. Realizace proběhla na konci roku 2010. Cílem projektu bylo rozšíření kamerového systému Městské policie Jindřichův Hradec v návaznosti na zlepšení situační prevence. Jednalo se o rozšíření

kamerových bodů na zatím nechráněná veřejná místa s cílem znesnadnit páchaní trestné činnosti a omezit sociálně patologické jevy jako vandalismus, drogové závislosti, alkoholismus, násilí. Kamerový systém v Jindřichově Hradci čítá 11 bodů, kdy v roce 2015 má dojít k dalšímu rozšíření mobilními kamerami. Navíc rozšíření s sebou nese i další důsledky pro občany, kteří se v osvětlených lokalitách pod dohledem kamer cítí bezpečněji.

5.2.4 Nejvýznamnější realizované projekty sociální prevence na Jindřichohradecku

Zebra se za tebe nerozhlédne

Na Jindřichohradecku je tento projekt pod záštitou Územního odboru Policie ČR Jindřichův Hradec. Na projektu se nadále podílí Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra ČR a Ministerstvo dopravy ČR. Cílem projektu je preventivně působit na chodce a další účastníky silničního provozu.

Cílem tohoto projektu je osvojení dodržování pravidel bezpečného přecházení vozovky a odbourání mýtu o absolutní přednosti chodců na přechodech pro chodce. Projekt se snaží zaujmout třemi radami:

- přejít vozovku na bezpečném místě, a pokud je v blízkosti přechod pro chodce, měl by se použít,
- do vozovky lze vstoupit až po důkladném rozhlédnutí,
- je třeba vstoupit do vozovky včas, aby měl řidič dostatek času vozidlo před přechodem zastavit,
- nikdy nevbíhat před jedoucí vozidla.

Speciální výslechové místnosti

Projekt vychází z Plánu prevence kriminality města Jindřichův Hradec. Projekt byl financován z dotací Programu prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR a částečně se na tomto projektu podílelo město Jindřichův Hradec.

Cílem tohoto projektu je snížení viktimizace obětí trestných činů. Začátkem roku 2015 došlo k otevření nových výslechových místností v prostorách Územního odboru Policie ČR v Jindřichově Hradci. Místnosti mají sloužit zejména při výsleších dětí, seniorů, mladistvých osob, kteří se stali oběťmi trestných činů. Jedná se o speciálně vybavené výslechové místnosti, které mají působit pozitivním dojmem na psychiku vyslýchaných osob.

Senior – oběť trestného činu

Projekt je veden pod záštitou města Jindřichův Hradec. Jedná se o besedu, která je zaměřena na seniory. Ti mají možnost se dozvědět, jak se například mohou seberealizovat ve svém věku. Dále jim jsou vysvětlena rizika podomního prodeje, jsou jim dány rady, jak v určitých případech postupovat. Senioři mají také možnost dozvědět se o domácím násilí páchaném na seniorech. Tyto besedy jsou vedeny odborníky na danou problematiku.

Ajaxův zápisník

Jedná se o preventivní projekt, který je realizován Policií ČR. Projekt si bere za cíl zvyšovat právní vědomí již u dětí mladšího školního věku. Zápisník je rozdán dětem druhých tříd základních škol. Zápisník je tematicky řazený a děti se dozvídají o šikaně, alkoholu, jiných návykových látkách, hazardních hrách, ale zápisník je zaměřen i na vlastní bezpečnost dětí.

Obezřetnost se vyplatí

Realizátor projektu je Policie ČR, PIS Územního odboru Policie Jindřichův Hradec. Projekt je zaměřen na kapesní krádeže v MHD, obchodních střediscích a v místech s vyšší koncentrací pohybu osob. Cílem je, aby si lidé uvědomili, že kapesní krádeže se mohou týkat i jich, a aby si dávali na své věci pozor. Projekt je prezentován prostřednictvím plakátů, různých nápisů, cedulí a také rádiových spotů.

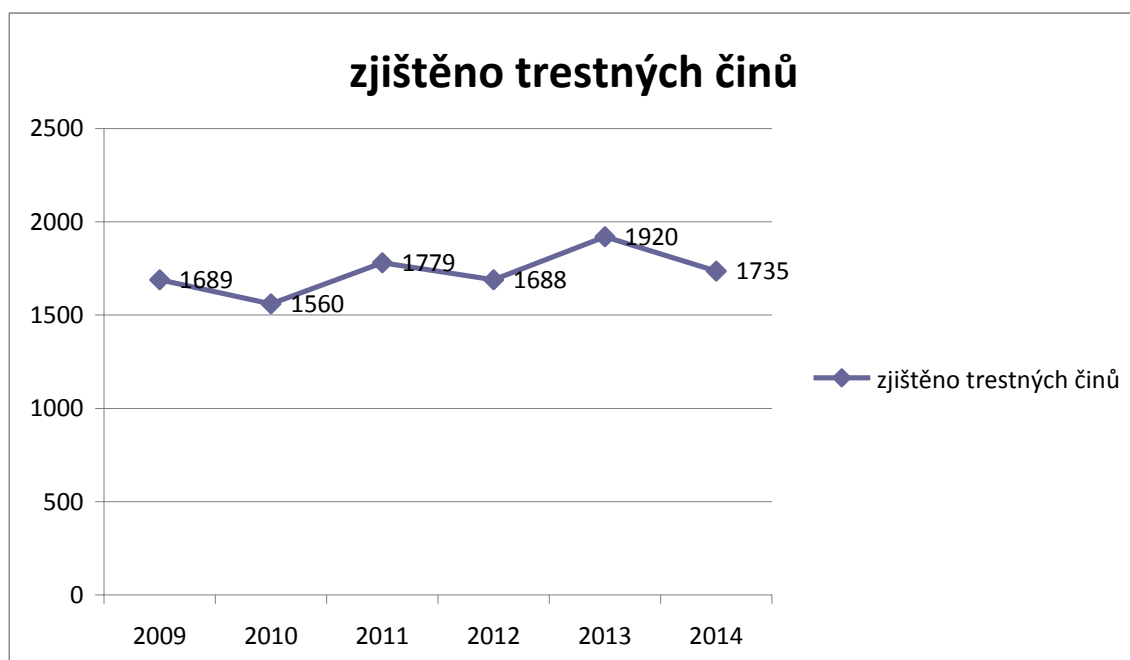
Kyberšikana

Projekt na Jindřichohradecku zajišťuje PIS Územního odboru Policie ČR Jindřichův Hradec. Cílem je upozornit děti ve školách na problémy, které s sebou přináší používání moderních komunikačních technologií, jako jsou mobilní telefony a internet. Projekt probíhá formou besed a snaží se upozornit, že i neosobní kontakt s druhou stranou může přinést riziko ve formě šikany. Projekt je zaměřen i na pedagogy a rodiče.

5.3 Kriminalita na Jindřichohradecku ve statistických datech

Kapitola je zaměřena na vymezení a porovnání vybraných statistických údajů o kriminalitě v ČR a na Jindřichohradecku. Jedná se o získaná data z oficiálních statistik Českého statistického úřadu a Policie ČR. V kapitole jsou použity údaje, které zpracovávají statistiku vždy za celý kalendářní rok. Při výpočtu indexu kriminality, kdy je přepočítáván počet zjištěných trestných činů na daném území za uvedené časové období na deset tisíc obyvatel, je k výpočtu použit údaj o obyvatelstvu, kde je uveden stav vždy za konkrétní období. Pro porovnání nebo vymezení kriminality ve vztahu k danému území je vždy ze statistik vybrán údaj týkající se zjištěného počtu trestných činů na daném území za kalendářní rok.

Graf č. 1: Vývoj ve zjištěných trestných činech na Jindřichohradecku v letech 2009–2014⁶⁴

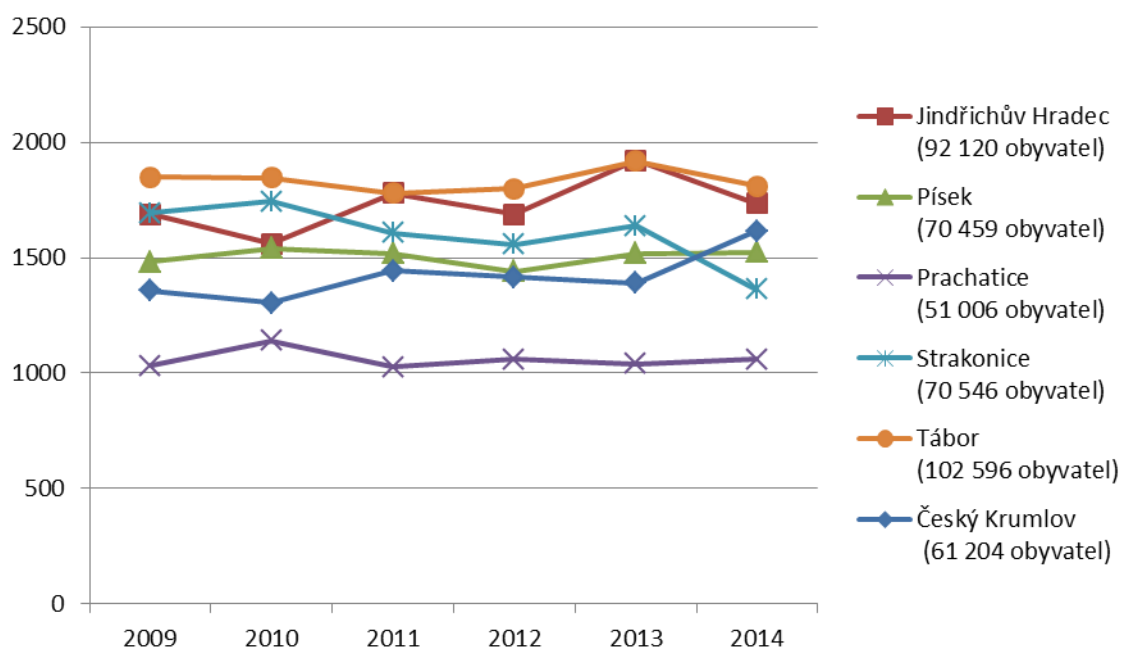
Graf zobrazuje celkový počet zjištěných trestných činů na Jindřichohradecku za dané kalendářní roky. Z grafu je patrné, že od začátku sledovaného období, kdy v roce 2009 bylo zjištěno 1689 trestných činů, docházelo vždy jeden rok k poklesu a další rok k nárůstu zjištěných trestných činů oproti předchozímu kalendářnímu roku. Nejnižší

⁶⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.

počet zjištěných trestných činů ve sledovaném období přinesl rok 2010, kdy bylo na Jindřichohradecku zjištěno 1560 trestných činů, oproti tomu v roce 2013 došlo k 1920 trestným činům. K nejvyššímu nárůstu došlo mezi lety 2012 až 2013, kdy bylo spácháno o 232 skutků více. Nejnižším poklesem byla léta 2013 až 2014, v tomto časovém rozmezí bylo spácháno o 185 trestných činů méně.

Grafický náhled nám však ukazuje negativní trend v postupném zvyšování trestných činů během uvedeného časového období. Těžko tato zjištění přičítat některým konkrétním jevům, je ale důležité, aby byl tento vývoj nadále sledován a přijala se vhodná opatření k regulaci.

Graf č. 2: Srovnání vývoje kriminality mezi lety 2009–2014 dle okresů se zaměřením na počet obyvatel⁶⁵

⁶⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.

Tab. č. 2: Index kriminality v okresech Jihočeského kraje mezi lety 2009–2014⁶⁶

ROK	JINDŘICH. HRADEC	PÍSEK	PRACHATICE	STRAK.	TÁBOR	Č. KRUMLOV	ČESKÉ BUDĚJOV.
2009	181	210	200	238	180	220	278
2010	167	218	221	246	179	212	329
2011	192	216	201	227	175	235	303
2012	183	204	208	220	175	231	269
2013	208	216	204	232	187	227	297
2014	188	216	208	193	176	264	296

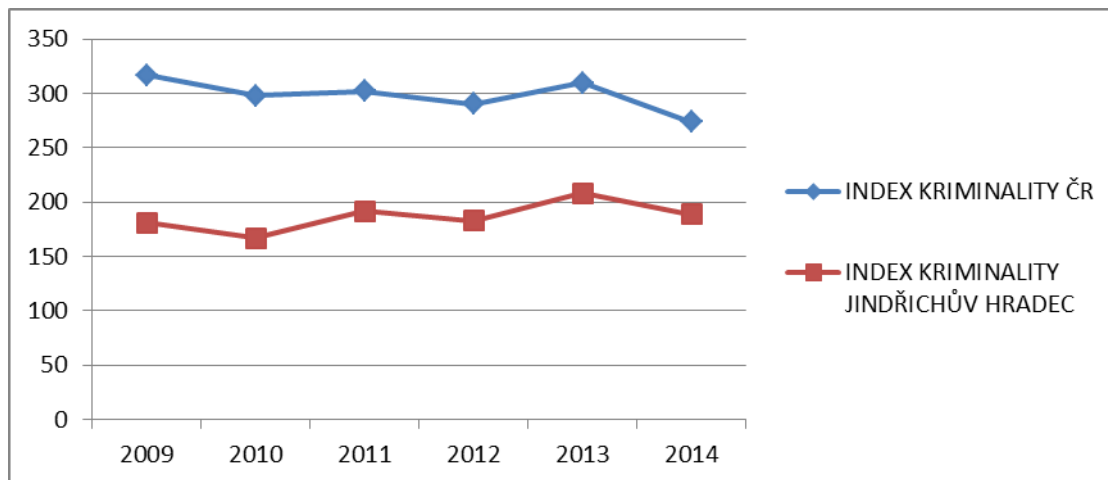
(výpočet indexu kriminality je na 10 000 obyvatel)

V druhém grafu je znázorněn vývoj kriminality v jednotlivých okresech Jihočeského kraje. Závorka pod názvem územně správní jednotky udává počet obyvatel v daném okresu. Záměrně byl z grafu vyčleněn okres České Budějovice, který se 188 512 obyvateli a 5 576 zjištěnými trestnými činy za rok 2014 se zcela vymyká ostatním okresům v Jihočeském kraji. V tabulce č. 2 je uveden index kriminality za jednotlivé roky ve vybraných okresech.

Z grafu a tabulky je zřejmé, že stav obyvatelstva v okresech Jihočeského kraje nemá na vývoj kriminality zásadní vliv. Výjimku tvoří okres České Budějovice s největším počtem obyvatel v Jihočeském kraji, u kterého v tabulce č. 2 je ve všech uvedených letech index kriminality nejvyšší. Výše uvedené tvrzení nám však potvrzuje okres Tábor, který jako okres s druhým nejvyšším počtem obyvatel v Jihočeském kraji má ve sledovaných letech index kriminality nejnižší, s výjimkou roku 2010, kdy Tábořsko mělo index kriminality 179, oproti tomu Jindřichohradecko 167, které je zároveň jako třetí nejlidnatější okres v Jihočeském kraji celkově s druhými nejnižšími indexy za uvedená léta. Tvrzení o vlivu stavu obyvatelstva na kriminalitu umocňuje Prachatice, které se ani v jednom sledovaném období nedostalo pod hranici 200.

⁶⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.

Graf č. 3: Vývoj indexu kriminality v ČR a na Jindřichohradecku⁶⁷

(výpočet indexu kriminality je na 10 000 obyvatel)

Tab. č. 3: Rozdíl v indexu kriminality v ČR a na Jindřichohradecku⁶⁸

ROK	INDEX KRIMINALITY V ČR	INDEX KRIMINALITY NA JINDŘICHOHRADECKU	ROZDÍL INDEXU V ČR A NA JINDŘICHOHRADECKU (%)
2009	317	181	75
2010	298	167	78
2011	302	192	57
2012	290	183	58
2013	310	208	49
2014	274	189	45

Cílem tohoto grafu je porovnat kriminalitu na Jindřichohradecku a v České republice. Je tak činěno pomocí Indexu kriminality, který lze vymezit jako počet zjištěných trestných činů za uvedený rok na daném území, přepočítaný na 10 tisíc obyvatel. Z grafu je patrné, že vývoj kriminality v České republice se odráží i na vývoji kriminality na Jindřichohradecku. Vždy když došlo k nárůstu v indexu v ČR, zvýšil se nárůst i na Jindřichohradecku, když opět došlo k poklesu v ČR, poklesl index

⁶⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.

⁶⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.

kriminality i na Jindřichohradecku. Avšak je zde negativní stránka, protože v roce 2009 dosahoval rozdíl ve vývoji indexu kriminality 75 %, v roce 2014 dosahoval již jen 45 %. V průběhu šesti let se tedy změnil rozdíl o 30 %. Nejnižšího indexu kriminality v ČR bylo dosaženo v roce 2014, kdy počet spáchaných trestných činů přepočítaný na deset tisíc obyvatel dosáhl 274, oproti tomu na Jindřichohradecku byl nejnižší index kriminality v roce 2010, a to 167 trestných činů na deset tisíc obyvatel.

Nelze odhadovat další vývoj kriminality, ale bylo by příhodné, aby se tento jev nadále sledoval a zjistily se jeho příčiny.

Tab. č. 4: Podíl kriminality na Jindřichohradecku na celkové kriminalitě v ČR⁶⁹

ROK	KRIMINALITA V ČR	KRIMINALITA NA JINDŘICHOHRADECKU	PODÍL KRIMINALITY NA JINDŘICHOHRADECKU NA CELKOVÉ KRIMINALITĚ V ČR (%)
2009	332 829	1 689	0,51
2014	288 660	1 735	0,60

Zajímavým jevem je i vývoj podílu kriminality na Jindřichohradecku na celkové kriminalitě v České republice. Samozřejmě se na této statistice podepisuje vývoj uvedený v předchozím grafu a tabulce. Podíl zjištěných trestných činů na Jindřichohradecku na celkové kriminalitě dosahoval 0,51 % v roce 2009, podíl v roce 2014 byl 0,60 %. V horizontu šesti let tedy došlo k nárůstu podílu o 0,09 % (0,60 - 0,51 = 0,09).

Tab. č. 5: Objasněnost TČ v České republice⁷⁰

ROK	OBJASNĚNÉ TČ V ČR	NEOBJASNĚNÉ TČ V ČR	OBJASNĚNOST (%)
2009	127 604	205 225	38
2014	126 237	162 423	44

⁶⁹ POLICIE ČR. *Statistiky* [online]. Praha, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>>.

⁷⁰ POLICIE ČR. *Statistiky* [online]. Praha, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>>.

Tab. č. 6: Objasněnost TČ na Jindřichohradecku⁷¹

ROK	OBJASNĚNÉ TČ NA JINDŘICHOHRADECKU	NEOBJASNĚNÉ TČ NA JINDŘICHOHRADECKU	OBJASNĚNOST (%)
2009	1 102	587	65
2014	1 059	676	61

Velmi společensky sledovaným jevem je objasněnost trestných činů, tento jev je výsledkem práce Policie ČR. Při porovnání objasněnosti v České republice a na Jindřichohradecku lze upozorovat zajímavý vývoj, a to že v České republice došlo mezi lety 2009 až 2014 ke zvýšení objasněnosti, konkrétně o 6 % ($44 - 38 = 6$), naopak na Jindřichohradecku došlo k poklesu v objasněnosti o 4 % ($65 - 61 = 4$). Rozdíl v objasněnosti v ČR a v okrese Jindřichův Hradec byl 27 % ($65 - 38 = 27$) v roce 2009 ve prospěch Jindřichova Hradce. Rok 2014 poté přinesl rozdíl v objasněnosti 17 % ($61 - 44 = 17$), a to opět ve prospěch Jindřichohradecka.

5.3 Řízený rozhovor s pracovníkem Městské policie Jindřichův Hradec⁷²

Cílem řízeného rozhovoru bylo dozvědět se více o činnosti v oblasti prevence kriminality v Jindřichově Hradci. Jako spoluautor Plánu prevence kriminality 2015–2018 v Jindřichově Hradci na otázky odpovídal vrchní strážník Městské policie v Jindřichově Hradci pan Mgr. Luboš Müller, který je také pověřený vedením městské policie.

Otázky a odpovědi řízeného rozhovoru:

1. V čem spočívá Vaše práce?

- Má pracovní náplň spočívá ve vedení Městské policie v Jindřichově Hradci, kde plním úkoly dle zákona 553/1991 Sb.

⁷¹ POLICIE ČR. *Statistiky* [online]. Praha, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>>.

⁷² Rozhovor s panem Mgr. Lubošem Müllerem, vrchním strážníkem Městské policie Jindřichův Hradec, ze dne 9. 3. 2015.

2. Jak vnímá prevenci kriminality Městská policie v Jindřichově Hradci?

- V dnešní době se dá pojem prevence kriminality nazvat fenoménem. Snažíme se vycházet z bezpečnostních analýz a zaměřit se na problematické jevy, které pak řeší dané programy prevence kriminality. Na některých z nich se poté podílí i městská policie.

3. Můžete říci, zda se setkáváte s nějakým druhem kriminality nejčastěji? Je tomu poté věnována i vyšší pozornost?

- Je velmi složité určit nějaký druh kriminality, který by razantně převyšoval nade všemi. Jsou určitá období, kdy je nárůst daného typu razantnější, ale nemohu konkrétně říci, že bychom se na některý specificky zaměřovali.

4. V předešlých letech byl pořízen pult centralizované ochrany na služebnu MP, v jakém ohledu napomáhá vaší práci?

- Pult centralizované ochrany byl zřízen na naší stálé službě v roce 2013, od té doby jsou dojezdové časy hlídky strážníků k narušeným objektům daleko kratší. Dříve jsme se o narušení objektů dozvídali od Policie ČR a až poté jsme vyráželi k místu narušení objektu. Dnes jsme na místě narušení třeba i dříve než státní policie.

5. Kamerový systém v Jindřichově Hradci se dočkal také svého rozšíření, považujete pokrytí kamerovým systémem za dostatečné, nebo se domníváte, že bude potřeba jeho další rozšíření?

- V Jindřichově Hradci máme jedenáct kamerových bodů, které pokrývají ty nejvytíženější oblasti. Již v roce 2015 se kamerový systém dočká rozšíření, a to dvěma kamerovými body, kde první bude v blízkosti křižovatky ul. Miřovského, Stará cesta a Nádražní. Druhý kamerový bod bude umístěn v parku U Trojice.

6. Byly v předešlých letech realizovány ještě nějaké projekty týkající se prevence kriminality, na kterých se podílela MP Jindřichův Hradec?

- Městská policie se podílela již na řadě preventivních akcí. Ať už se jednalo o přednášky pro seniory. Nedílnou součástí činnosti městské policie jsou preventivní opatření na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu. Ve městě pozornost také směřujeme k přechodům pro chodce, zejména na nábřeží a u škol, neboť nárůst individuální automobilové dopravy je značný též před mateřskými, základními a středními školami.

7. Existují na Jindřichohradecku nějaká specifická bezpečnostní rizika?

- Na území města Jindřichův Hradec se objevují některá obecně platná bezpečnostní rizika, a jak vy jste výše zmínil, rizika specifická, významná právě pro danou oblast v důsledku mnoha faktorů. Bezpečnostní rizika lze rozdělit zjednodušeně na rizika teritoriální, rizika vyplývající z demografického složení obyvatelstva a rizika soustředění kriminálně závadových osob a potenciálních pachatelů trestné a přestupkové činnosti v dané oblasti. Bezpečnostní rizika není jednoduché jednoznačně oddělit, neboť spolu prakticky v mnoha případech splývají. Na vymezení základních rizikových míst a rizikových lidských faktorů bychom potřebovali spoustu času.

8. Myslíte si, že by bylo potřebné a účelné investovat do prevence kriminality více finančních prostředků?

- V průběhu předchozích let se do prevence kriminality investovalo postupně více a více financí, kdyby tento trend vydržel, myslím, že by to bylo přínosné.

9. Co je podle Vás v dnešní době velkým problémem?

- Myslím si, že dnešní moderní doba s sebou přinesla mnohé negativní trendy, zejména se jedná o drogy u dětí a mladistvých. Dnes není problém potkat dítě ze základní školy, které má zkušenosti s drogami. Osobně se domnívám, že by se o tuto problematiku měla společnost více zajímat.

10. Máte vy jako vrchní strážník městské policie nějaký cíl týkající se prevence kriminality?

- Jindřichův Hradec platil v předchozích letech za bezpečné město. Podle statistik v oblasti kriminality patřil vůbec k jedněm z nejbezpečnějších měst v České republice. Doufám, že se nám podaří to v následujících letech potvrdit.

5.4 Návrhy opatření na řešení problémů v oblasti prevence kriminality na Jindřichohradecku

Preventivní aktivity by se neměly zabývat pouze tradičními druhy kriminality, ale je potřeba, abychom sledovali nejnovější trendy v páchání kriminality a podle toho se zaujala stanoviska k řešení daných problémů. V dnešní době, kdy internet má nejen každá rodina, ale ve většině měst jsou i veřejně wi-fi sítě, kam se může připojit prakticky každý. Dospělí lidé si většinu problémů spojených s internetem uvědomují, nebo o nich alespoň vědí, dítě však ne. Dnes, kdy každé dítě školou povinné má k dispozici nejen počítač s přístupem k internetu, ale většina dětí disponuje i chytrými telefony, tzv. smartphony, na kterých je přístup k internetu samozřejmostí, je potřeba si uvědomit, že internetové prostředí, které zahrnuje i sociální sítě s anonymní identitou, je velkým problémem dnešní doby. I když se na tuto problematiku začínají zaměřovat některé programy prevence kriminality, není to v takové míře, která by byla potřebná. Mělo by se začít přemýšlet o možném zavedení počítačové výchovy již na školách s konkrétními ukázkami, kam až může nezodpovědné chování v kyberprostoru zajít. Není to však úkol jen pro školská zařízení a pedagogy, důležitou roli mohou sehrát i rodiče dětí, kteří v dnešní uspěchané době věnují své kariéře více času než volnočasovým aktivitám svých dětí.

S výše uvedenou problematikou úzce souvisí problematika drog, ať už alkoholu, nebo jiných návykových látek, u dětí a mladistvých. Je to problém, který s sebou nese mnohá úskalí. Preventivní aktivity můžeme v této oblasti spatřovat v hojném počtu, avšak jsou převážně zaměřovány na starší školní děti (druhý stupeň základní školy) a středoškoláky. Je potřeba si ale uvědomit, že s postupem doby se věk u drogové kriminality dětí a mladistvých snižuje. Bylo by namísto začít uvažovat i o vhodně připravených preventivních aktivitách pro děti mladšího školního věku (první stupeň základní školy). Na Jindřichohradecku se touto problematikou již zabývají, je potřeba si

ale uvědomit, že tento problém nebude vyřešen ihned, je to otázka dlouhodobá. Jako přínos k řešení tohoto problému vnímá autor rozšiřování kamerového systému v Jindřichově Hradci, a to zejména do oblastí, kde se sdružují party mladých lidí nebo i dětí. Je potřeba si uvědomit, že nejen křižovatky, náměstí a ulice s velkou koncentrací pohybu lidí potřebují dohled.

V souladu s analýzou problematiky prevence kriminality na Jindřichohradecku dospěl autor k myšlence zřízení Komise pro prevenci kriminality při městském úřadě, která by se prevencí kriminality zabývala jako hlavní činností. Tyto komise už jsou v některých vybraných městech zřizovány. Komise by spolupracovala se zástupci všech subjektů, kteří se na prevenci kriminality podílí, a měla by přehled i o daných problémech v regionu. Na základě institutu obecního úřadu obce s rozšířenou působností by se na komisi mohli obracet i zástupci obcí v daném regionu, kteří by tam mohli operativně řešit jednotlivé problémy. Zefektivnila a zrychlila by se tak reakce na nové problémy. Svůj přínos by to také mělo v oblasti spolupráce jednotlivých subjektů.

Na základě bezpečnostní analýzy stanovené v Plánu prevence kriminality 2015–2018 jsou předloženy návrhy k řešení problémů a nebezpečí. Níže uvedené návrhy jsou realizovatelné v průběhu příštích tří let.

Konkrétní formulace návrhů opatření⁷³

1. Návrh na přijetí obecně závazné vyhlášky k regulaci provozní doby zábavních a kulturních podniků

Návrh: Městská policie Jindřichův Hradec, Policie ČR

Výstupy: regulace stanovení provozní doby

Termín: do 31. 12. 2015

Cíle: Snížení trestné a přestupkové činnosti (dojde ke snížení počtu případů projevů vandalismu, výtržností, rvaček a fyzického napadání, rušení nočního klidu), zvýšení pocitu klidu a pořádku v očích spoluobčanů a snížení škodlivých následků na soukromém a veřejném majetku.

2. Osvěta a přednášková činnost zaměřená na seniory

Návrh: Odbor sociálních věcí MěÚ JH, Městská policie JH, Policie ČR

Výstupy: Prostřednictvím přednášek a letáků poskytnout seniorům informace: o možných rizicích a nebezpečích, která jim hrozí, o způsobech protiprávní činnosti,

⁷³ MĚSTO JINDŘICHŮV HRADEC. *Plán prevence kriminality 2015-2018*. Jindřichův Hradec, 2015. s. 71-77.

o platnosti tržního řádu, který zakazuje podomní a pouliční prodej bez předchozí objednávky. Vyzvat seniory k vyšší součinnosti a ke spolupráci v zájmu potírání této protiprávní činnosti.

Termín: období let 2015–2018

Cíle: Snížení počtu případů, kdy se senior stane obětí trestné a přestupkové činnosti.

3. Předcházení sociálně patologických jevů žáků ZŠ a dětí MŠ

Návrh: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy, Městská policie JH a Policie ČR

Výstupy: Interaktivní diskuse se žáky ZŠ z oblasti prevence sociálně patologických jevů, zacílená na objasnění možných důsledků nežádoucího chování a jednání. Upozornění na nebezpečné situace, nebezpečné chování v silničním provozu a na rizika spojená s užíváním alkoholu, tabáku a drog.

Termín: školní rok 2015/2016

Cíle: Utváření právního vědomí dětí již od raného věku včetně závěrečné soutěže formou komponovaného pořadu, kterého se zúčastní žáci příslušných ročníků všech škol zajišťujících plnění povinné školní docházky (Cesta mezi paragrafy). Soutěžní družstva pak zastupují jednotlivé školy. Zvýšení informovanosti o škodlivosti návykových látek, uvědomění si možných rizik vyplývajících z nebezpečných situací a zvýšení obezřetnosti v těchto situacích.

4. Předcházení nežádoucímu chování a jednání v silniční dopravě

Návrh: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy

Výstupy: Dopravní výchova od nejútlejšího dětství, zaměřená na prevenci nežádoucího chování a jednání v silniční dopravě

Termín: Školní rok 2014/15 a 2015/2016

Cíle: Pravidelné každoroční pořádání dopravních soutěží mladých cyklistů a pro děti z MŠ akce zaměřené na znalosti v oblasti dopravní výchovy. Dopravní výchova od nejútlejšího dětství.

5. Instalace zabezpečovacích systémů u vstupů do objektů mateřských a základních škol

Návrh: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy

Výstupy: Zvýšení bezpečnosti dětí, žáků a zaměstnanců škol v době jejich provozu

Termín: Do 31. 12. 2015

Cíle: V současné době je třeba věnovat zvýšenou pozornost zabezpečení objektů škol v souvislosti se zamezením vstupu nežádoucích osob do škol v době provozu, zejména v době před vyučováním a v době provozu školních družin, tj. při vyzvedávání žáků ze školních družin. V posledním období dochází ke zvýšení agresivního chování cizích osob k žákům a zaměstnancům škol. Preventivním opatřením bude instalace videotelefonů ke vstupům, monitorů do prostor školních družin a do tříd mateřských škol tak, aby děti, žáci a zaměstnanci byli maximálně ochráněni před možnými útoky agresorů.

6. Podpora (udržení) vlastních preventivních projektů pro děti a mládež ze sociálně slabého rodinného prostředí (děti vedených v evidenci SPOD)

Návrh: Odbor sociálních věcí

Výstupy: Podpora (udržení) fungování stávajícího zařízení sociálně výchovné činnosti pro děti z rodin na nízké sociální úrovni, pro děti s výchovnými problémy, s trestnou činností. Zařízení působí celoročně vyjma letních prázdnin. – Podpora navazujících aktivit, a to každoroční pořádání výchovně rekreačního tábora a výchovných víkendových pobytů pro shodnou cílovou skupinu dětí jako u zařízení sociálně výchovné činnosti.

Termín: Zařízení výchovné činnosti – 10 měsíců v roce (vyjma letních prázdnin) rekreačně výchovný tábor pro děti – 10 dnů o letních prázdninách, výchovné víkendové pobyty – jeden víkend v jarním období, jeden víkend v podzimním období

Cíle: Přímé preventivní působení na děti z již ohroženého rodinného prostředí. Cílem není jen smysluplné využití volného času, ale i pomoc při osvojování si základních společenských norem, hygienických norem, pravidel slušného chování, pravidel vzájemných mezilidských vztahů. Program všech aktivit je vždy uzpůsoben přímo konkrétním problémům dětí, jejich věku a je doplňován různými preventivními činnostmi ve spolupráci s Policií ČR, Českým červeným křížem, Vězeňskou službou ČR, dobrovolnými hasiči Jindřichova Hradce.

7. Zřízení nízkoprahového zařízení pro děti a mládež

Návrh: PMS ČR

Výstupy: Zřízení nízkoprahového zařízení pro mládež

Termín: Do 31. 12. 2018

Cíle: Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež je sociální službou upravenou v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů. Nízkoprahová

zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba obsahuje tyto základní činnosti: výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

8. Zřízení střediska výchovné péče

Návrh: Odbor sociálních věcí

Výstupy: Zřízení pracoviště střediska výchovné péče ve městě Jindřichův Hradec

Termín: Do 31. 12. 2016

Cíle: Posílení preventivně výchovné činnosti ve městě Jindřichův Hradec. Cílovou skupinou jsou zejména děti s výchovnými a výukovými problémy, jako jsou špatný prospěch, záškoláctví, krádeže, útěky z domova, agresivní chování, oběti šikany a jejich agresori. Středisko výchovné péče zajišťuje bezplatné konzultační pedagogicko-psychologické činnosti a nabízí dále i diagnosticko-terapeutickou pomoc formou pobytu v internátním zařízení (doporučená doba jsou 2 měsíce) pro chlapce i děvčata. Zřízením pracoviště Střediska výchovné péče v J. Hradci by došlo k posílení možnosti nabídky řešení vážných potíží v životě dítěte a i k prevenci sociálně patologických jevů.

ZÁVĚR

Vznik institutu prevence kriminality nelze datovat k určitému pevně vymezenému datu, vyvíjela se postupem doby a novými potřebami se formovala do té podoby, v jaké je dnes. V České republice můžeme považovat za zásadní mezník pro vývoj prevence kriminality rok 1996, do této doby byla prevence kriminality centrální záležitostí. Od roku 1996 začaly být na úrovni měst realizovány programy cíleně se zaměřením na vybrané druhy kriminality. Do dnešní podoby se začala prevence kriminality utvářet kolem roku 2003, kdy se začala rozrůstat do všech oblastí.

Ohledně analýzy základního fungování prevence kriminality v České republice se podařilo cíl splnit. Na republikové úrovni se věnují preventivnímu působení nejen orgány státní správy, ale i organizace, jejichž hlavní činností je právě prevence kriminality. Jak je zřejmé i z této práce, hlavním předpokladem pro správné fungování všech preventivních aktivit je důsledná kooperace všech výše zmíněných subjektů. Důležitou roli při zaujímání stanovisek k jednotlivým aktuálním problémům má Strategie prevence kriminality na léta 2012 až 2015, která ukládá jednotlivým ministrům povinnosti na vyčlenění financí, a primátorům a starostům je doporučováno, aby se s ní seznámili.

Pokud se zaměříme na naplnění cíle směřujícího k objasnění činností subjektů prevence kriminality na Jindřichohradecku se zaměřením na analýzu jejich aktuálních projektů, lze hovořit o tom, že cíl byl splněn. Pokud porovnáme jednotlivé činnosti všech subjektů, které se na prevenci podílí, je z toho patrné, že prevenci kriminality na místní úrovni je věnována podobná, ne-li stejná pozornost s tím rozdílem, že každý subjekt se angažuje více či méně v konkrétních oblastech. Je nutné si však uvědomit, že rozložení činností mezi subjekty státní správy a samosprávy a neziskovými organizacemi, které působí v oblasti prevence kriminality, s sebou nese rizika v různých podobách, ať už v nejednotnosti přístupu, nebo v časových prodlevách při reakci na nově vzniklé problémy. Nelze v tom však spatřovat jen negativa, silnou stránkou je postupné zlepšování situace při tvorbě programů u sociální nebo situační prevence se zaměřením na děti a mládež. Jedná se zejména o programy zabývající se sociálně výchovnou činností, rizikovým chováním dětí a mládeže a s tím související sociálně patologické jevy ohrožující výchovu.

Hypotéza č. 1: Vzdávající počet preventivních aktivit na Jindřichohradecku vede ke snižování kriminality. První hypotéza byla částečně vyvrácena. Statistický vývoj kriminality vypovídá o tom, že v posledních letech dochází vždy jeden rok k nárůstu a druhý zase k poklesu. Nelze tedy jednoznačně říci, že zvyšování preventivních aktivit by vedlo ke snižování kriminality. Bylo by vhodné se zaměřit na přípravu nových aktivit a raději věnovat čas důsledné přípravě, aby byl projekt efektivní, upřednostnit tedy kvalitu před kvantitou.

Hypotéza č. 2: Region Jindřichohradecka, jako jeden z nejlidnatějších v Jihočeském kraji, patří zároveň mezi nejvíce zatížené kriminalitou. Druhá hypotéza byla taktéž vyvrácena. Hypotézu převážně vyvrátila tabulka, ve které byly srovnány indexy kriminality za vymezená léta v jednotlivých okresech Jihočeského kraje. Jindřichohradecko se jako třetí nejlidnatější okres v Jihočeském kraji dle indexu kriminality jeví jako druhý nejméně zatížený kriminalitou. Oproti tomu okres Prachatice s nejnižším počtem obyvatel patří v zatížení kriminalitou mezi okresy s vyššími indexy kriminality.

Řízený rozhovor s pracovníkem Městské policie Jindřichův Hradec pomohl autorovi s potvrzením hypotézy, která zněla, že nejrozšířenějšími jsou programy prevence kriminality na místní úrovni, protože ať už se jedná o zmíněné rozšiřování kamerového systému, zřízení pultu centralizované ochrany na služebnu MP, nebo dalších programů zmíněných v kapitole, která se věnuje nejvýznamnějším realizovaným preventivním projektům, tak jejich početní obsazení je oproti regionálním a celostátním projektům daleko vyšší. Pokud se zaměříme na účinnost těchto programů, je potřeba si uvědomit, že program na místní úrovni je zaměřen na konkrétně, úzce vytyčený problém a úzce vymezený okruh účastníků a při aplikaci vhodně zvoleného programu je účinnost u těchto programů daleko vyšší než u těch zaměřených na velký okruh účastníků. Když se budeme zabývat tvrzením, že prevence kriminality není pouze úkolem Policie ČR a trestní justice, tak nám jasně toto tvrzení vyvrací výše zmíněný řízený rozhovor a výčet dalších subjektů, kterých se prevence týká.

Pokud se budeme zabývat otázkou, zda je či není zbytečné vynakládat finanční prostředky na prevenci kriminality, je v první řadě potřeba si uvědomit, že prevence kriminality s sebou nese vedle snižování míry a závažnosti trestné činnosti i zvyšování pocitu bezpečí u lidí. U Jindřichohradecka jako převážně turistického regionu platí tato

zásada dvojnásobně, protože když bude vybudována bezpečná lokalita s nízkou kriminalitou, budou mít turisté při rozhodování, zda navštívit Jindřichohradecko, o jednu starost méně.

Po získání poznatků, které autor promítá v bakalářské práci, lze konstatovat, že prevence kriminality na Jindřichohradecku je na velmi dobré úrovni, i když se najdou oblasti, které se budou muset v budoucnu řešit. Je však potřeba myslet také na to, že nynější situace si vyžádala hodně úsilí a práce a i „chvilková“ nepozornost ve sledování nejnovějších trendů ve vývoji kriminality může pro prevenci kriminality znamenat mezeru, která se poté bude jen těžce dohánět. Do budoucna lze snad jen navrhnout zlepšení informovanosti z řad institucí, které se na prevenci podílí.

Autor si je vědom, že problematika prevence kriminality je obsáhlý soubor informací, k jehož celkové analýze však tato práce neslouží. Cíle stanovené v úvodu se podařilo splnit a práce přinesla i nové návrhy řešení problematiky v regionu Jindřichohradecka.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BECCARIA, C. *O zločinech a trestoch*. [Bratislava] : Kalligram, 2009. 128 s. ISBN: 978-80-8101-252-5.
2. CEJP, M. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže: studijní materiál pro projekt Vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb v oblasti prevence kriminality a sociálního začlenění mládeže*. Editor Egle Havrdová. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007. 185 s. ISBN 978-80-239-9950-1.
3. CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. 216 s. ISBN 80-7178-739-6.
4. MATES, P. a kol. *Policejní právo, právní předpisy s komentářem*. 2. vyd. Praha: Linde, 2004, 399 s. ISBN: 80-7201-590-7.
5. MOULISOVÁ, M., ZOUBKOVÁ, I. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. 146 s. ISBN 80-86795-05-5.
6. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 527 s. ISBN 80-7357-026-2.
7. SCHEINOST, M. *Kriminalita očima kriminologů*. vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
8. STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 175 s. ISBN 80-86898-95-4.
9. SVATOŠ, R. *Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s. ISBN 978-80-86708-21-8.
10. SVATOŠ, R., *Základy kriminologie a prevence kriminality*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 118 s. ISBN 978-80-86708-81-2.
11. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 636 s. ISBN 978-80-7400-429-2.
12. VETEŠNÍK, P. a kol. *Obecní policie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 330 s. ISBN 978-80-7380-463-3.
13. VETEŠNÍK, P. *Zákon o obecní policii: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 542 s. ISBN 978-80-7400-165-9.
14. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie (Díl I., Obecná část)*. 3. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. 128 s. ISBN 80-85981-87-4.

15. ZAPLETAL, J. a kol. *Prevence kriminality*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 108 s. ISBN 80-7251-200-5.

Elektronické zdroje

1. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Community Policing* [online]. MVČR, © 2014 [cit. 2014-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/community-policing.aspx>>.
2. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Odbor prevence kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-prevence-kriminality.aspx>>.
3. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Prevence kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>>.
4. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Republikový výbor pro prevenci kriminality* [online]. MVČR, © 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/rvppk-republikovy-vybor-pro-prevenci-kriminality.aspx>>.
5. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 – 2015* [online]. 1. vyd. Praha: MVČR, © 2015. 31 s. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>.
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/csu/xc/statistiky>>.
7. INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Činnost*. [online]. Praha: IKSP, © 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/onas.html>>.
8. INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *O nás*. [online]. Praha: IKSP, © 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/onas.html>>.
9. MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Na podporu sociální oblasti*. [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/dotace-mesta/na-podporu-socialni-oblasti.html>>.
10. MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Profil Městské policie* [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/mestska-policie/profil.html>>.

11. MĚSTSKÝ ÚŘAD JINDŘICHŮV HRADEC. *Základní informace* [online]. Jindřichův Hradec: Městský úřad Jindřichův Hradec, © 2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.jh.cz/cs/mesto/zakladni-informace.html>>.
12. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Odborné činnosti* [online]. Praha: Probační a mediační služba ČR, 2015 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z WWW: <<https://www.pmscr.cz/odborne-cinnosti/>>.
13. POLICIE ČR. *Statistiky* [online]. Praha, © 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>>.
14. THEIA – OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. *Poslání, cíle* [online]. České Budějovice: THEIA- občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/theia-o-nas/poslani-cile>>.
15. THEIA – OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. *Vzdělání a prevence* [online]. České Budějovice: THEIA- občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/vzdelani-a-prevence/pro-oblast-socialnich-sluzeb>>.
16. THEIA – OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. *Vzdělání a prevence* [online]. České Budějovice: THEIA- občanské sdružení, 2009 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.theia.cz/cs/vzdelani-a-prevence/pro-zaky-zs-a-ss>>.

Legislativní zdroje

1. ČESKO. VLÁDA. *Usnesení vlády České republiky ze dne 14. prosince 2011 č. 925 ke Strategii prevence kriminality na léta 2012 až 2015*. In: Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí. 2012, roč. 10, částka 1, s. 16. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/vestnik-vlady-pro-organy-kraju-a-organy-obci-rok-2012.aspx>>. ISSN 1214-2263.

Ostatní zdroje

1. Rozhovor s panem Mgr. Lubošem Müllerem, vrchním strážníkem Městské policie Jindřichův Hradec, ze dne 9. 3. 2015.
2. MĚSTO JINDŘICHŮV HRADEC. *Plán prevence kriminality 2015-2018*. Jindřichův Hradec, 2015. 78 s.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Klasifikace strategie a opatření prevence kriminality	18
Tabulka č. 2: Index kriminality v okresech Jihočeského kraje mezi lety 2009–2014 .	52
Tabulka č. 3: Rozdíl v indexu kriminality v ČR a na Jindřichohradecku	53
Tabulka č. 4: Podíl kriminality na Jindřichohradecku na celkové kriminalitě v ČR...	54
Tabulka č. 5: Objasněnost TČ v České republice	54
Tabulka č. 6: Objasněnost TČ na Jindřichohradecku.....	55

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj ve zjištěných trestných činech na Jindřichohradecku v letech 2009–2014	50
Graf č. 2: Srovnání vývoje kriminality mezi lety 2009–2014, dle okresů se zaměřením na počet obyvatel.....	51
Graf č. 3: Vývoj indexu kriminality v ČR a na Jindřichohradecku	53